Sâdık Hidâyet

Aylak Köpek

ÖYKÜ

Çeviren: Mehmet Kanar

5. baskı

YKY
Yapı Kredi Yayınları

Sâdık Hidâyet 17 Şubat 1903'te Tahran'da doğdu. Soylu bir ailenin çocuğuydu. Ortaöğrenimini Tahran'da tamamladıktan sonra mühendislik okumak için Belçika'ya gitti. Ancak edebiyata ilgi duyduğundan öğrenimini yarıda bırakarak Paris'e geçti. Orada Fransız dili ve edebiyatını yakından inceleme fırsatı bulan Hidâyet, ilk öykülerini Paris'te yazdı. Dört yıl sonra Tahran'a döndü. 1936'da Hindistan'a giderek Sâsânî Pehlevîsi ve Sanskritçe öğrendi. Budizmi inceledi ve Buda'nın bazı yazılarını Farsçaya çevirdi. İran'a döndükten sonra bir süre devlet memurluğu ve tercümanlık yaptıysa da bu görevlerinde uzun süre çalışamadı. 1950'de tekrar Paris'e giden ve zaman zaman bunalımlar geçiren Hidâyet, 9 Nisan 1951 günü, yine böyle bir bunalım sonrası, havagazıyla intihar etti. Sâdık Hidâyet, Seyyid Muhammed Ali Cemalzâde'den sonra, Bozorg Alevî ve Sâdık-ı Çûbek ile birlikte İran edebiyatında modern öykücülüğün kurucularındandır.

Başlıca Yapıtları:

Öykü: *Zinde be-gûr* (1930; *Diri Gömülen*, Çev. Mehmet Kanar, YKY, 1995), *Se katre hûn* (1932; *Üç Damla Kan*, Çev. M.K., YKY, 1999), *Sâyerûşen* (1933; *Alacakaranlık*, Çev. M.K., YKY, 2001), *Seg-i vilgerd* (1942; *Aylak Köpek*, Çev. M.K., YKY, 2000). **Roman:** *Sâye-i Moğul* (1931; Moğol Gölgesi), *Aleviye Hânum* (1933; Aleviye Hanım), *Bûf-i kûr* (1937; *Kör Baykuş*, Çev. Behçet Necatigil, Varlık Yayınları, 1977; YKY, 2001), *Haci Aga* (1945; *Hacı Aga*, Çev. M.K., YKY, 1998). **Oyun:** *Pervîn Duhter-i Sâsân* (1930; Sâsân Kızı Pervin), *Mâzyâr* (1933). **İnceleme-Araştırma:** *Fevâyid-i giyâhhâri* (1927; *Vejetaryenliğin Yararları*, Çev. M.K., YKY, 1997), *İsfehân nısf-i cihân* (1931; Isfahan: Yarım Cihan), *Terânehâ-yi Hayyâm* (1934; *Hayyam'ın Terâneleri*, Çev. M.K., YKY, 1999), *Folklor yâ ferheng-i tûde* (Folklor ya da Halk Kültürü).

Mehmet Kanar 1 Ocak 1954 tarihinde Konya'da doğdu. Yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap ve Fars Dilleri ve Edebiyatları bölümünde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nden emekli oldu. Fars Dili ve Edebiyatı, Türk Dili, Kültürü ve Edebiyatı ile ilgili sözlük, çeviri, gramer, tenkidli metin, dil öğretimi, sadeleştirme çalışmalarında bulundu,YKY aracılığıyla Modern İran Edebiyatının Türkiye'de tanınmasında katkısı oldu. Sadık Hidayet'ten yaptığı Hayyam'ın Teraneleri (YKY) adlı çevirisiyle bu dalda birincilik ödülünü aldı. Öte yandan İran Cumhurbaşkanlığınca Fars Dili ve Edebiyatı araştırmaları alanında "üstün araştırmacı" ödülüne layık görüldü. Halen Yeditepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı ile Tarih bölümlerinde ders vermektedir.

Özellikle Sâdık Hidâyet'ten yaptığı çevirilerle tanınan Kanar, ayrıca Fars dili ve edebiyatı üzerine ders kitapları, sözlükler (örn. *Büyük Türkçe-Farsça Sözlük*, 1993) ve derlemeler (örn. *Modern İran ve Afgan Öyküleri Antolojisi*, YKY, 1995; *İran Masalları*, YKY, 1996) hazırlamış, inceleme ve çeviriler yayımlamıştır.

Sâdık Hidâyet'in
YKY'deki kitapları:

Diri Gömülen *(öykü, 1995)*
Vejetaryenliğin Yararları *(inceleme, 1997)*
Hacı Aga *(roman, 1998)*
Hayyam'ın Terâneleri *(inceleme, 1999)*
Aylak Köpek *(öykü, 2000)*
Kör Baykuş *(roman, 2001)*
Alacakaranlık *(öykü, 2001)*
Hidâyetname *(2005)*

Sâdık Hidâyet üzerine:

Kör Okur *(Oğuz Demiralp, YKY, 2001)*

SÂDIK HİDÂYET

Aylak Köpek

Farsça aslından çeviren:
Mehmet Kanar

Öykü

Yapı Kredi Yayınları

Yapı Kredi Yayınları - 1315
Edebiyat - 350

Aylak Köpek / Sâdık Hidâyet
Farsça özgün adı: Seg-i vilgerd
Farsça aslından çeviren: Mehmet Kanar

Kitap editörü: Selahattin Özpalabıyıklar
Düzelti: Alev Özgüner

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı ve Cilt: Ertem Basım Ltd. Şti. /Ankara
Tel: (0 312) 640 16 23
Sertifika No: 16031

1. baskı: İstanbul, Mart 2000
5. baskı: İstanbul, Ocak 2013
ISBN 978-975-363-287-8

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2008
Sertifika No: 12334
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

İÇİNDEKİLER

Çevirmenin Sözü *(Mehmet Kanar)* • 7

AYLAK KÖPEK

Aylak Köpek • 11

Kerec Don Juanı • 19

Çıkmaz • 29

Katya • 44

Taht-ı Ebû Nasr • 51

Tecelli • 68

Karanlık Oda• 77

Çevirmenin Sözü

İlk kez 1942 (Hicrî şemsî 1321) yılında Tahran'da basılan *Seg-i vilgerd* (*Aylak Köpek*), İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği yıkımla Sâdık Hidâyet'in yaşam ve toplum görüşünün çok olumsuz bir havaya büründüğü, inziva ve intiharın kaçış yolu olarak gösterildiği, mutluluğu bu dünyada bulmanın mümkün olmadığının sık sık ele alındığı yedi hikâyeden oluşan bir kitaptır.

Kitaba adını veren ilk hikâyede insan huylu bir köpeğin dayanılması güç yaşam koşullarına itiraz etmeden nasıl münzevice bir hayat sürdürdüğü, geçmişe kaçmanın çare olamayacağı işlenirken, halihazır ile geçmişteki hayatın birer tutsaklıktan ibaret olduğu ana fikri üzerinde durulur.

"Kerec Don Juanı" ("Don Juan-i Kerec"), o yıllarda moda haline gelen seviyesi düşük aşk romanlarının alay yollu iğnelenmesidir.

Kitabın üçüncü hikâyesi "Çıkmaz"da ("Bonbest") insan çabasının yazgıyı değiştiremeyeceği, kaza ve kader denilen ezici fizik ötesi güçler karşısında insanın çaresiz kalışı konu edilir.

Kitabın son hikâyesi olan "Karanlık Oda" ("Târîkhâne"), Hidâyet'in yapıtları arasında yaşamdan ve toplumdan kaçışın belki de en çarpıcı biçimde ifade edildiği hikâyedir.

Hidâyet bu hikâyelerinde Freud'dan geniş ölçüde yararlanır. İnsanın "doğal ihtiyaçlar"ı ile "insani ve mantıki ihtiyaçlar"ının çeliştiğini gösterir.

"Karanlık Oda"da *"Bütün bunlardan maksadı kendisini aklamaktı sanki. Bu kişi acaba hayattan bezmiş, yorgun bir eşraf çocuğu muydu yoksa garip bir hastalığı mı vardı? Her halükârda sıradan insanlar gibi düşünmüyordu"* derken, Hidâyet bir bağlamda kendini anlatır.

Prof. Dr. Mehmet Kanar

AYLAK KÖPEK

Aylak Köpek

Verâmin* meydanını açlık gideren ve günlük yaşantının basit gereksinimlerini karşılayan birkaç ekmek fırını, kasap, attar, iki kahvehane ve bir berber oluşturuyordu. Meydan ve kavurucu güneş altında yarı çıplak, yarık yanık dolaşan insanlar gurup vaktinin ilk esintilerini ve gecenin bastırmasını bekliyorlardı. Ne insanlarda, ağaçlarda ve hayvanlarda bir hareket vardı, ne dükkânlarda iş. Sıcak hava başlara ağırlık veriyor, gelip geçen otomobillerin kaldırdığı toz, masmavi gökyüzündeki hafif toz bulutunu sürekli yoğunlaştırıyordu.

Meydanın bir tarafındaki yaşlı çınarın gövdesi oyulmuş ama ağaç yine de inatla eğri büğrü dallarını her bir tarafa uzatmıştı. Tozlu yapraklarının gölgelediği yere genişçe büyük bir seki yapmışlardı. İki çocuk burada bağıra çağıra sütlaç ve kabak çekirdeği satıyordu. Kahvenin önündeki arktan boz bulanık bir su akıyordu, tabii buna akma denilirse.

Dikkat çeken tek yapı, konik başlı, yarısına kadar şahrem şahrem yarık içindeki silindirik duvarıyla ünlü Verâmin burcuydu. Dökülmüş tuğlaların oluşturduğu oyukları yuva edinmiş serçeler bile aşırı sıcaktan seslerini kesmiş uyukluyorlardı. Arada bir sessizliği bozan tek şey bir köpeğin iniltisiydi.

Kirli saman sarısı burunlu ve ayaklarına kadar siyah benekli İskoç cinsi bir köpekti bu. Bataklıkta koşmuş da üstünde çamur lekeleri kalmıştı sanki. Kıvrık kulakları, kıvır kıvır kir-

* Tahran'ın 42 km. güneydoğusunda bir şehir. Buradaki en önemli tarihi eser olan Mescid-i Com'e (Cuma Mescidi), Sultan Olcayto Hudâbendetarafından 1304-1316 yılları arasında yaptırılmıştır. (Ç.N.)

li tüyleri, parlak bir kuyruğu vardı. Kıllı suratında insanınkilere benzer cin gibi iki göz ışıldıyordu. Gözlerinin derinliklerinde insana özgü bir ruha sahip olduğu seziliyor, geceleri hayatın tüm canlılığını üstünde hissettiğinde gözlerinde engin bir şeyler dalgalanıyordu. Anlaşılması imkânsız bir mesaj vardı bunlarda. Ne aydınlıktı bu, ne bir renk. İnanılamayacak, bambaşka bir şey. Hani yaralı ceylanların gözünde görülen şeylerden. Onun gözleriyle insanınkiler arasında benzerlikten çok, bir tür eşitlik görülüyordu adeta. Acı, ıstırap ve beklenti dolu iki siyah göz. Bunlar sadece aylak bir köpeğin suratında görülebilir. Onun yakarış dolu dertli bakışlarını ne gören oluyordu ne de anlayan. Fırıncının çırağı dükkânın önünde onu dövüyor, kasabınki taş atıyordu. Bir otomobilin gölgesine sığınacak olsa şoförün kabaralı ayakkabısıyla attığı tekmelere maruz kalıyordu. Herkes onu hırpalamaktan yorulunca, sütlaç satan çocuk ona işkence etmekten ayrı bir haz duyuyordu. Her iniltisi beline isabet eden bir taş demekti ve hayvan inledikçe çocuğun kahkahası yükseliyor ve çocuk "Seni imansız!" diyordu. Herkes çocukla elbirliği etmişti sanki. Sinsi sinsi çocuğu fitilliyor sonra kah kah gülüşmeye başlıyorlardı. Allah rızası için dövüyorlardı. Mezhebin lanetlediği, yedi canlı, pis bir köpeğe eziyet etmek çok doğal geliyordu onlara.

Sütlaç satan çocuk o kadar üstüne gitti ki hayvancağız sonunda burca giden sokağa doğru kaçtı; daha doğrusu aç biilaç kendini zorla sürükledi ve bir su yoluna sığındı. Başını ellerinin üstüne koyup dilini çıkardı, yarı uykulu yarı uyanık bir halde karşısında dalgalanan ekin tarlasını izlemeye koyuldu. Vücudu yorgundu, sinirleri sızlıyordu. Su yolunun nemli havasında tüm vücudunu bir rahatlık kapladı. Yarı canlı sebzelerin, nemli, eski bir ayakkabı tekinin, ölü veya diri nesnelerin çeşit çeşit kokuları karmakarışık ve uzakta kalmış anılarını canlandırdı burnunda. Tarlaya her dikkatli bakışında içgüdüsel bir istek baskın çıkarak anılarını ta başından canlandırıveriyordu. Ama bu kez öylesine güçlüydü ki bu duygu, sanki bir ses onu harekete, oynayıp zıplamaya çağırıyordu kulağının dibinde. Yeşilliklerde koşup zıplamak için karşı konulmaz bir istekti bu duygu.

Genetik bir duyguydu bu. Çünkü tüm ataları İskoçya'da çayırlıklarda özgürce yetiştirilmişlerdi. Ama o kadar halsizdi ki bedeni kımıldamasına bile izin vermiyordu. Baygınlık ve güçsüzlükle karışık acı bir duyguya kapıldı. Unutulan, yitip giden bir avuç duygu heyecana dönüştü. Eskiden türlü türlü görevleri ve gereksinimleri vardı. Sahibinin evinden yabancı birini ya da yabancı bir köpeği kovmak için sahibinin sesine koşmalıydı; sahibinin çocuğuyla oynamalıydı; görüp tanıdığı kişilere nasıl, yabancılara nasıl davranacağını bilmeliydi; zamanı gelince yemeğini yemeli, belirli zamanlarda okşanmayı beklemeliydi. Ama şimdi bu sorumlulukların tümü alınmıştı ondan.

Artık bütün işi gücü korku içinde titreyerek çöplüklerden yiyecek kırıntıları bulmak, gün boyu dayak yemek, inlemekti – savunacak tek şeyi olmuştu bu. Eskiden cüretli, korkusuz, temiz ve kanlı canlıydı. Ama şimdi korkak, itilip kakılan biri olmuştu. Bir şey duysa, yakınında bir şey kımıldasa tir tir titriyor, hatta kendi sesinden bile korkuyordu. Aslında pisliğe ve çöpe alışmıştı. Vücudu kaşınıyordu. Pireleri avlayacak ya da yalayacak hali kalmamıştı. Çöplüğün bir parçası olduğunu hissediyordu. İçinde bir şeyler ölmüş, sönmüştü.

Bu cehenneme düşeli iki kış geçmiş, şöyle doyasıya bir şey yememiş, gözü rahat bir uyku görmemişti. Şehveti, duyguları körelip gitmiş, bir Allahın kulu onu okşamamış, gözlerine bakan olmamıştı. Buradaki insanlar sahibine benzemesine benziyorlardı ama duyguları, huyları, davranışları yerden göğe kadar sahibininkinden farklıydı. Eskiden içlidışlı olduğu insanlar onun dünyasına daha yakındılar sanki; acılarını, hislerini anlıyor, onu daha çok himaye ediyorlardı.

Aldığı kokular arasında en çok başını döndüreni, oğlanın önündeki sütlaçların kokusuydu. Tıpatıp annesinin sütüne benzeyen ve çocukluk hatıralarını anımsatan bu sıvı ansızın bir uyuşukluk hissi uyandırdı. Henüz yavruyken annesinin memesinden o sıcak, besleyici sıvıyı emerken annesi yumuşak diliyle onu yalar, temizlerdi. Annesinin koynunda, erkek kardeşiyle yan yana iken aldığı keskin koku, annesinin ve sütünün ağır ve keskin kokusu burnunda canlandı.

Süt sarhoşu olduğu zaman vücudu ısınıp rahatlıyor, akışkan

bir sıcaklık tüm damarlarına, sinirlerine yayılıyordu. Mahmur mahmur annesinin memesini bırakıyor, vücudunu saran keyif verici titreyişlerle derin bir uyku geliyordu peşinden. Gayri ihtiyari ellerini annesinin memesine bastırmaktan, zahmetsizce, koşuşturmadan süte ulaşmaktan daha büyük bir zevk olabilir miydi? Kardeşinin kıllı bedeni, annesinin sesi, bütün bunlar keyif ve okşayış doluydu. Eski ahşap yuvasını anımsadı, yeşil bahçede kardeşiyle oynadığı oyunları.

Onun kıvrık kulaklarını ısırır, yere düşer, kalkar, koşarlardı. Sonra bir oyun arkadaşı daha bulmuştu: Sahibinin oğlu. Bahçede onun peşinden koşar, havlar, giysisini ısırırdı. Hele hele sahibinin okşayışlarını, onun elinden yediği şekerleri hiç unutmamıştı. Ama sahibinin oğlunu daha çok severdi. Çünkü hem oyun arkadaşıydı, hem de asla dövmezdi. Sonraları birden kaybetti annesiyle kardeşini. Sahibi, oğlu, karısı ve yaşlı uşağı kalmıştı geriye. Her birinin kokusunu nasıl da ayırır, ayak seslerini ta uzaktan tanırdı. Öğle ve akşam yemeği vakti masanın çevresinde dolanır, yiyecekleri koklardı. Kimi zaman sahibinin hanımı kocasının muhalefetine karşın sevgi dolu bir lokmacık ayırırdı onun için. Yaşlı uşak gelince ona seslenirdi: "Pat... Pat..." Ve yemeğini koyardı ahşap yuvasının yanındaki özel kaba.

Pat'ın mest olması onun bedbahtlığını hazırladı. Çünkü sahibi Pat'ın evden çıkıp dişi köpeklerin peşine takılmasına izin vermiyordu. Bir sonbahar günü, sahibi, önceden tanıdığı eve sık sık gelen iki kişi ile birlikte otomobilde otururken, Pat'ı çağırdılar ve öne oturttular. Pat birkaç kez sahibi ile arabada yolculuk yapmıştı ama o gün mestti, farklı bir heyecan içindeydi. Birkaç saat gittikten sonra bu meydanda indiler. Sahibi o iki kişiyle birlikte bu burcun yanından geçti. Tesadüf bu ya, bir dişi köpeğin kokusu Pat'ın kendi cinslerinde aradığı çok özel bir koku, onu deli divane etti birden. Arada bir kokladı, kokladı; sonunda bir bahçenin su yolundan bahçeye daldı.

Gün batımına doğru sahibinin sesi yükseldi tekrar: "Pat... Pat!.." Gerçekten onun sesi miydi yoksa kendisine mi öyle geliyordu acaba?

Sahibinin sesinin onun üzerinde garip bir etkisi vardı. Çünkü kendisini borçlu hissettiği tüm görevlerini ve sorumluluk-

larını hatırlatıyordu. Yine de, dış dünyadaki güçlerin ötesinde bir güç onu dişi köpekle birlikte olmaya zorlamıştı. Kulağının dış dünyadan gelen sesleri duymamaya başladığını, ağırlaştığını hissetmişti. İçinde şiddetli duygular uyanmıştı. Dişi köpeğin kokusu başını döndürecek kadar keskin ve güçlüydü.

Tüm kasları, vücudu, duyguları kontrolünden çıkmıştı. Ama çok geçmeden sopayla, kürek sapıyla kovalamaya gelip girdiği su yolundan geri çıkardılar onu.

Pat şaşkın, yorgun ama kuş gibi hafiflemiş, rahatlamış olarak sahibini aramaya başladı. Birkaç ara sokakta onun kokusundan izler kalmıştı. Her tarafı aradı, belirli aralıklarla kendisine özgü işaretler bıraktı; kasabanın dışındaki harabeye kadar gitti, tekrar geri döndü. Sahibinin meydana döndüğünü anlamıştı; onun silik kokusu diğer kokulara karışmıştı. Bırakıp gitmiş olabilir miydi acaba sahibi? Istırapla karışık tatlı bir korkuya kapıldı. Pat, sahibi, efendisi olmadan nasıl yaşayabilirdi? Çünkü sahibi onun için Tanrı demekti. Yine onu aramaya geleceğinden emindi. Korku içinde birkaç caddede koşmaya başladı. Ama boşunaydı zahmeti.

Sonunda geceleyin yorgun argın meydana döndü. Sahibinden haber yoktu. Bir iki tur daha attı kasabada, sonra dişi köpeği buldu, su yoluna gitti. Ama taşla kapatmışlardı su yolunu. Bahçeye girme umuduyla yeri kazmaya başladı; hayır, imkânsızdı. Umudunu yitirince oracıkta kestirmeye koyuldu.

Pat gece yarısı kendi iniltisiyle sıçradı uykusundan. Kalkıp birkaç sokakta dolaştı, duvarları kokladı, bir süre böyle aylak aylak döndü durdu. Sonra çok acıktığını hissetti. Meydana dönünce burnuna çeşit çeşit yiyecek kokuları geldi. Geceden kalma et kokuları, taze ekmek ve yoğurt kokusu, hepsi birbirine karışmıştı. Bir yandan da suçluluk hissediyordu. Başkalarının mülküne girmişti. Sahibine benzeyen bu insanlardan dilenmeli, onu kovduracak bir rakip çıkmazsa yavaş yavaş buranın mülkiyet hakkını ele geçirmeliydi. Ellerinde yiyecek olan bu varlıklardan biri belki ona bakabilirdi.

İhtiyatla, korkudan titreye titreye, yeni açılan ve içerden pişkin hamur kokularının geldiği fırının önüne gitti. Koltuğunda ekmek olan biri seslendi ona: "Gel... gel!" Sesi ne kadar garip

gelmişti kulağına! Adam onun önüne bir parça sıcak ekmek attı. Pat kısa bir tereddütten sonra ekmeği yedi ve onun için kuyruğunu salladı. Adam ekmeği dükkânın tezgâhına koyup korku ve ihtiyatla Pat'ın başını okşadı. Sonra iki eliyle tasmasını çözdü. Nasıl da rahatlamıştı Pat! Bütün sorumluluklar, görevler omuzlarından alınmıştı sanki. Ama tekrar kuyruğunu sallaya sallaya dükkân sahibine yaklaşınca böğrüne kuvvetli bir tekme yedi ve inleye inleye uzaklaştı oradan. Dükkân sahibi gidip arkta elini yıkadı. Pat, dükkânın önünde asılı duran tasmasını tanıyordu hâlâ.

O günden beri bu insanlardan tekme, taş ve sopadan başka bir şey görmemişti. Kanlı bıçaklı düşmanıydılar ve ona işkenceden zevk alıyorlardı sanki.

Pat, kendine ait görmediği, kimsenin onun duygularını anlamadığı yeni bir dünyaya gelmişti. İlk birkaç günü çok zor geçti. Sonra yavaş yavaş alıştı. Üstelik köşe başında, sağda çöp dökülen bir yer bulmuştu. Çöp arasında kemik, yağ, deri, balık başı gibi lezzetli parçalarla tanımadığı başka başka yiyecekler buluyordu. Günün geri kalan kısmını kasapla fırının önünde geçiriyordu. Gözü kasabın elindeydi ama lezzetli parçalar yerine daha çok dayak yiyor ve yeni yaşantısına ayak uydurmaya çalışıyordu. Eski yaşantısından tek tük silik görüntülerle bazı kokular kalmıştı. Ne zaman sıkıntıya düşse bu kayıp cennette bir tür teselli ve kaçış yolu buluyor ve elinde olmadan anıları gözünde canlanıyordu.

Pat'a en çok işkence eden şey, kimse tarafından okşanmamaktı. Sürekli itilip kakılan ve küfredilen bir çocuk gibiydi. Yine de ince duyguları tümüyle sönmüş değildi. Hele hele acı ve işkence dolu bu yeni yaşantısında öncekinden çok gereksinimi vardı okşanmaya. Gözleriyle dileniyordu okşanmayı; sevgisini gösterip eliyle başını okşayana canını vermeye hazırdı. O da sevgisini, bağlılığını gösterme, fedakârlık etme ihtiyacını hissediyordu kendinde. Görünüşe bakılırsa kimsenin onun bağlılık gösterisinde bulunmasına ihtiyacı yoktu. Kimse onu himaye etmiyor, hangi göze baksa kin ve kötülükten başka bir şey okumuyordu. Bu insanların ilgisini çekmek için yaptığı her hareket onları daha da öfkelendiriyordu sanki.

Pat su yolunda kestirirken birkaç defa inleyip uyandı. Kâbus görüyordu galiba. Bu sırada şiddetli bir açlık hissetti; çevreden kebap kokusu geliyordu. Şiddetli açlık, halsizliğini ve diğer acılarını unutturacak derecede işkence ediyordu. Zar zor kalkıp ihtiyatla meydana doğru gitti.

Bu sırada bir otomobil tozu dumana katarak Verâmin meydanına girdi. Otomobilden bir adam indi, Pat'a doğru yürüyüp başını okşadı. Bu adam onun sahibi değildi. Yanılmamıştı. Sahibinin kokusunu iyi tanırdı çünkü. Ama nasıl oldu da onu okşayacak biri çıktı? Pat kuyruğunu sallayıp tereddüt içinde adama baktı. Aldanmamış mıydı acaba? Okşanmasına neden olacak tasması da yoktu. Adam geri dönüp yine başını okşadı. Pat peşine düştü adamın. Şaşkınlığı iyice artmıştı. Çünkü o adam, iyi bildiği ve içinden güzel yiyeceklerin çıktığı odaya girmişti. Duvar kenarındaki kanepeye oturdu adam. Ona sıcak ekmek, yoğurt, yumurta ve başka yiyecekler getirdiler. Adam ekmek parçalarını yoğurda bulayıp onun önüne atıyordu. Pat yiyecekleri önce aceleyle, sonra ağır ağır yiyordu. Sevimli ve âcizlik ifade eden kara gözlerini adama dikmiş kuyruk sallıyordu. Uyanık mıydı yoksa düş mü görüyordu? Pat, dayak yemeden doyasıya karnını doyurdu. Yeni bir sahip bulmuş olması mümkün müydü? Sıcağa rağmen adam kalktı, burca giden sokağa girdi, biraz bekledikten sonra dolambaçlı sokaklardan geçti. Pat da kasabanın dışına kadar onu izledi. Sahibinin gittiği birkaç duvarlı harabeye gitti. Bu adamlar da kendi dişilerinin kokularını arıyorlardı belki. Pat duvarın gölgesinde adamı bekledi. Sonra başka bir yoldan meydana döndüler.

Adam yine onun başını okşadı, meydanda küçük bir gezintiden sonra Pat'ın tanıdığı otomobillerden birine bindi. Pat arabaya çıkmaya cesaret edemiyordu. Kenarda oturmuş ona bakıyordu.

Otomobil birden toz kaldırarak hareket etti. Pat da arabanın peşinden koşmaya başladı hemen. Hayır, bu defa adamı elinden kaçırmaya niyeti yoktu. Dili sarkmıştı ama vücudunda hissettiği tüm acılara rağmen var kuvvetiyle koşuyordu. Otomobil kasabadan uzaklaştı, kırlardan geçti. Pat iki üç kez arabaya yetişse de yine geride kaldı. Tüm gücünü toplamış, umutsuzca ko-

şuyordu. Ama araba ondan hızlı gidiyordu. Yanılmıştı; üstelik koşarak otomobile yetişeyim derken iyice yorgun düşmüştü. Baygınlık geçirecek kadar fenalaşmıştı. Tüm organları kontrolünden çıkmış, en küçük bir hareket etme yetisi kalmamıştı. Niçin koştuğunu, nereye gittiğini bilmiyordu. Durdu; soluk soluğaydı. Dili sarkmış, gözleri kararmaya başlamıştı. Boynu bükük, zar zor yolun kenarına gitti; bir tarlanın yanından akan suyun başında karnını sıcak ve nemli kuma koydu. Hiç aldanmadığı içgüdüsüyle artık buradan kımıldayamayacağını hissetti. Başı döndü. Düşünceleri, hisleri silinmeye, birbirine karışmaya başlamıştı. Karnı çok kötü ağrıyordu. Gözlerinde hiç de hoş olmayan bir parıltı vardı. Kasılmalar, kıvranmalar arasında elleri ayakları yavaş yavaş hissizleşiyor, mülayim ve keyif verici bir serinlik getiren soğuk terler döküyordu.

Akşama doğru Pat'ın üzerinde üç aç karga uçuyordu. Uzaklardan almışlardı Pat'ın kokusunu. İçlerinden biri ihtiyatla yanına kadar geldi, dikkatle baktı. Pat'ın tamamen ölmediğinden emin olunca uçtu gitti. Bu üç karga Pat'ın iki kara gözünü oymak için gelmişti.

Kerec Don Juanı*

Nedendir bilmem, bazıları daha ilk karşılaşmada, halk tabiriyle, can ciğer kuzu sarması olurlar. Birbirlerini hiçbir zaman unutmamak için bir kere tanışmaları yeter. Bunun bir de tersi var. Bazıları da birkaç defa tanıştırılmalarına, yollarının hayatta birçok kez kesişmesine rağmen daima kaçarlar birbirlerinden. Aralarında kaynaşma olmaz. Sokakta rastlaşsalar birbirlerini görmezden gelirler. Ne dosttürlar, ne düşman. Şimdi bu özelliğe sempati ve antipati diyorlar. Kişilerdeki manyetik çekimin ve haleti ruhiyenin etkisidir diyorlar. Enkarnasyona inananlar daha da ileri giderek bu kişilerin önceki hayatlarında birbirlerine dost ya da düşman olduklarını, bu yüzden birbirlerine yaklaştıklarını ya da düşman kesildiklerini iddia ediyorlar. Ancak bu varsayımların hiçbiri bu bilmeceyi kolay kolay çözeceğe benzemiyor. Bu ani cazibenin ne ruhsal hasletlerle bir ilgisi var ne cismani meziyetlerle.

Bu ilginç karşılaşmalardan biri de birkaç gece önce benim başıma geldi. Nevruz bayramı gecesiydi. Bu yapmacık ve yorucu ziyaretlerin şerrinden kurtulmak için üç günlük bayramda tenha bir yer bulup kafamı dinlemek istedim. Düşündüm taşındım ve uzun yolculuğu uygun bulmadım. Zaten vakit de yoktu. Bu yüzden Kerec'e gitmeye niyetlendim. İzin aldıktan sonra akşamüstü Kafe Jale'ye gidip oturdum. Bir sigara yaktım ve sütlü kahvemi yavaş yavaş yudumlayarak gelip geçeni izlerken iriya-

* Tahran'ın 40 km. batısında Kazvin-Reşt yolu üzerinde bir şehir. Tahran'ın sayfiyesi olarak tanınmıştır. (Ç.N.)

rı bir adamın uzaktan beni fark edip bana doğru geldiğini gördüm. İyice baktım; Gece kuşu Hasan'dı. On yıldır, belki daha fazla zamandır görmüyordum. İşin ilginç olan tarafı, ikimiz de birbirimizi tanıdık. Bazı yüzler pek az değişir, bazıları da çok. Hasan'ın yüzü değişmemişti. Her zamanki gibi temiz yüzlü ve güleçti. Ama bilmem nedendir, hareketleri ve giyimi biraz yapmacık ve anormal geldi bana. Kasılıyor gibiydi.

O zamana kadar soyadını bilmezdim. Kendisi söyledi. Okuldayken sadece Hasan Han derlerdi ona. Okulun bahçesinde oynarken Hasan Han sarı benizli, kemikli, giyimine önem vermeyen sallapati bir çocuktu. Yakası hep açık, ayakkabıları tozlu olur ve bu ona kayıtsız bir hava verirdi. Çok çabuk sinirlenirdi yalnız; öfkesi de bir o kadar çabuk geçerdi. Bu yüzden yaramaz çocukların eğlencesi olurdu, sık sık üzerlerdi onu. Nedendir bilmem, "Hamal" adını takmışlardı.

Hep uzak dururdum ondan. Sanki aramızda belli belirsiz bir sorun vardı. Ama şimdi samimi bir hava içinde gelip masama oturdu. O eski ve nedensiz nefret ortadan kalktı; belki de zamanın akışı bu bilinmez zıtlığı kendi kendine kaldırmıştı ortadan. Arada bir fark vardı: Hasan şimdi şişman, neşeli ve kalantor biri olmuştu; hani şu etrafına neşe saçanlardan.

Daha içeri girer girmez garsona içki siparişi verdi. Kadehleri art arda deviriyor ve içkinin tesiriyle geçici bir mutluluğa kavuşuyordu. Fakat şehvet düşkünlüğünden dolayı yaşından fazla gösteriyordu. Dudak kenarlarında beliren çizgilere bakılırsa, besbelli gizli bir umutsuzluğu vardı. Çulunu düzeltmişti ama yine de yapmacık olduğu bas bas bağırıyordu. Bu görünümünden memnun olmasına memnundu ya, çakırkeyif oldukça çocuksu yüzüne ve eski kayıtsız haline dönüyordu.

Her neyse; hiç lafı uzatmadan konuya girdi ve ne zamandır bir kadına âşık olduğunu söyledi. Batı hayranı, zengin ve ünlü bir artistti bu. Sürekli tekrarlıyordu: "Bir yıldır onu uzaktan seviyor ama cesaret edip de aşkımı ilan edemiyordum. Ama geçenlerde tesadüfen karşılaştık."

"Geçici bir aşk mı bu yoksa evlenmeyi düşünüyor musun?" diye sordum.

"Benimle yaşamak isterse, elbette hemen alırım onu. Fakat başka bir mesele var. Onun masrafı çok olur. Her akşam birlikte kafeye giderken avcuma on, on beş tümen sıkıştırıyor. Ama aslanın ağzında da olsa, ben bu parayı kazanırım. Ne yapar eder, masraflarını karşılayacak parayı bulurum. Asıl mesele, eski defterlerin tümünü kapatması şart. Biliyor musun, bizim eve götürüp, annemle tanıştırdım. Annem 'Gel, bizim evde kal' dedi. O da 'Şu dört duvar arasında kendimi hapsedemem. Allah düşmanımın başına bile vermesin' dedi. Yine de ayda iki yüz elli tümen pansiyon parası, iki yüz elli tümen de otel, dansing parası koyuyor cebime. Yarın akşam gel buraya. Onu da getireceğim. Bir gör bakalım."

"Yarın akşam Kerec'de olacağım."

"Sahi mi diyorsun? Nevruz için mi gidiyorsun Kerec'e? Yalnız mısın? Ben de onu alıp geleyim. Doğrusunu istersen ne yapacağımı bilmiyordum. Üstelik masrafı da az olur. Dahası var; yolculukta birbirimizi daha iyi tanırız."

"Önemli değil ama izin..."

"İzin lazım değil. İzin almadan yüz kere gittim Kerec'e. İzin istemez. Yarın akşam hareket edersin."

"Sabah dokuzda Kazvin Kapısı'nda olurum. Oradan yola çıkarız."

"Ben de gelirim; saat tam dokuzda birlikte gideriz. Öyleyse gidip hanıma söyleyeyim de hazırlansın bari."

Bana karşı gösterdiği bu samimiyete ve söylediği yalanlara şaşırdım. Nihayet sabah buluşmak üzere ayrıldık.

* * *

Ertesi sabah saat tam dokuzda Hasan sevgilisiyle geldi. Hanımefendi kitaplardaki kızlar kadar güzeldi. Zayıf, kısa boyluydu, kirpikleri siyah ve tırnakları kırmızı ojeliydi. Paris'teki son moda giysilerden bir kıyafet vardı üstünde. Parmağında pırlanta bir yüzük parlıyordu. Akşam davete gidecekmiş gibi makyaj yapmıştı. Eski otomobili görünce korktu; "Galiba bu özel oto. Şimdiye kadar kiralık araba ile yolculuk etmemiştim" dedi. Her neyse, arabaya binip Kerec'e hareket ettik.

Hasan haklıydı. Ondan izin istemediler. Asr-ı Cedîd Oteli'nin önünde arabadan indik. Hava serin olduğu için palto aranıyordu. Görünüşe bakılırsa otel, içinde uzun uzun kavak ağaçlarının bulunduğu bakımsız bir bahçe ve bir sundurmaya sıralanmış, hepsi aynı şekilde bir dizi beyaz badanalı odadan ibaretti. Her odada tek kişilik üç yatak, çarşaf, şilte ve rafa konmuş bir ayna vardı. Besbelli odaları gelip geçici yolculara göre düzenlemişlerdi. Çünkü bu odaya tıkılan birini kısa zamanda hafakanlar basar. Sundurmadan bakıldığında karşıda bir dizi mor dağ görünüyordu. Feri kaçmış gözleri ve büzülmüş kanatlarıyla kışın soğuğundan canını kurtaran serçeler, bahar rüzgârından mest olmuş bir halde kavak dallarında gayri ihtiyari uçuşuyor, bu arada çıkardıkları sesler insanı serseme çeviriyordu. Ama bütün bunlar bir araya gelince bir yayla havası veriyordu. Eh, kendine göre bir cazibesi de vardı hani.

Odalarımız belirlenip de arabanın tozunu toprağını üstümüzden atınca sundurmada dolaşmaya, Hasan ile karısını beklemeye başladım. Birden sundurmanın ucundan birinin bana işaret ettiğini fark ettim. Yaklaşınca tanıdım onu. Bu, Pervane Palas Kafesi'nde tanıştığım bir gençti. Kulağı kesikler "Don Juan" adını takmışlardı ona.

Yeniyetme ve havasından geçilmeyen, zıpır genç memurlardandı. Altı yıl öncesinin modasına uygun geniş çarliston pantolon ve gri bir ceket vardı üstünde. Saçları briyantinliydi ve manikürlü parmaklarında kötü bir elmas yüzük parlıyordu. Beni selamladıktan sonra, üç gündür Kerec'de bulunduğunu, akşama Tahran'a dönmeyi düşündüğünü söyledi. Sonra "Bir Ermeni kız için gelmiştim buraya. Bu sabah gitti!" dedi biraz daha yavaşça.

Bu sırada Hasan ile karısı mest olmuş tavuskuşu gibi çıktılar odadan. Don Juan'ı onlarla tanıştırmak zorunda kaldım. Sonra birlikte odaya geçip bir masaya oturduk. Hasan ile karısı görünüşte bu yolculuktan memnun gibiydiler. Karısı Hasan'ın omzuna vurup "Aslında bizim bir tür sempatimiz var birbirimize karşı. Öyle değil mi? Sahi, size söylemedim, bir erkek kardeşim var; tıpatıp Hasan'ın benzeri. Ama evlenince, gözümden düştü. Nasıl bir bela sardı başına, bilemezsiniz. Sonunda mecburen

evimi ayırdım. Samimiyeti ve iyi huyluyu çok severim ben. İyi huyluya canım kurban!"

Kadehlerimizi hanımefendinin sağlığına kaldırdık. Don Juan kalkıp odasına gitti; bir gramofon ile birkaç plak getirdi, başladı plak koymaya. Sonra da pat diye hanımefendiyi dansa davet etti; ama bir değil, on değil. Hasan'ın gözlerinde kıskançlık kıvılcımları çaktığını fark ettim. Dişlerini gıcırdatıyor ama belli etmiyordu.

Öğle yemeğinden sonra gidip biraz hava almaya karar verdik. Çâlus Caddesi'nde gezine gezine yürümeye başladık. Yolda Don Juan usulca "Bu gece de kalıyorum" dedi bana. Sonra kırk yıllık ahbabıymış gibi hanımefendiyle sohbete koyuldu. Her şeyi, her yeri biliyordu. Bizim konuşmamıza fırsat vermeden uydurma hikâyeler de anlatıyordu.

Hasan ani bir kararla sanki bir şey söyleyecekmiş gibi karısının yanına gitti. Fakat karısı ona çıkışarak "Kaldır bakayım başını. Elbisenin üstündeki bu leke de ne? " dedi. Hasan korkarak kenara çekildi. Don Juan paltosunu çıkarıp hanımefendinin omzuna attı. Yaklaştım onlara. Don Juan yolun kenarındaki bulanık çayı ve uzaktan süpürge gibi görünen ağaçları göstererek "İnsanın gelip buralarda yaşaması ne güzel! Şu hava, şu çay, bir ay sonra filizlenecek şu ağaçlar. Mehtaplı gecelerde çay kenarında otururken bir de gramofon olmalı... Ne yazık ki fotoğraf makinemi unuttum!" diyordu.

Yakın yerleşim birimlerinden yeni giysili ve çarıklı köy erkekleri ile rengârenk giysiler içindeki çocuklar gelip gidiyorlardı. Hanımefendi yorulduğunu söyledi. Don Juan çay kenarında bir yer gösterdi. Gidip taşa oturduk. Çayın bulanık suları kabarmış, adeta zincir gibi dalgalanıyor, çamurla birlikte alüvyonu da alıp götürüyordu. Önümüzdeki manzarada toprak sırtlar ve bir dizi donmuş dağ vardı. Hava nispeten ısınmıştı. Don Juan ceketini çıkardı ve orada oturduğumuz sürece sevgilisinden, Keti'nin kokusundan, aşk, namus ve Kafkas dansından söz etti. Hanımefendi de bini bir para etmez bu lafları ağzı açık dinledi. Saçma sapan, ahmakça laflar ediyordu, örneğin: "Bundan daha iyi pantolonum vardı. Geçen hafta arkadaşlardan biriyle gittim, uçağa bindim. İnerken tökezleyip yere düştüm. Diz yerim yırtıl-

dı. O pantolonu lüks bir terziye 25 tümene diktirmiştim. Ayağım yara bere içinde kaldı. Bir faytona binip Maktuval'daki Amerikan hastanesine gittim. Doktor 'Allah acımış sana. Diz kapağın darbe alsaydı topal kalırdın' dedi. Üç gün yattım hastanede. Hastaneden evlerin çatıları ne kadar güzel görünüyordu! Bizim evi bile gördüm oradan. Mescid-i Sipehsâlâr'ın kubbesini gördüm. Yukarıdan insanlar karınca gibi görünüyordu. Ama uçak inişe geçtiğinde insanın içi boşalır gibi oluyor!..."

Her neyse, yorgunluğumuz geçtikten sonra kalkıp Kerec'e döndük. Neşeleri yerinde olan Hasan ile Don Juan Kafkas tarzında ıslık çalıyorlardı. Hanımefendi dans edecek olduysa da ayakkabısının topuğu yerinden oynadı. "Bu ayakkabıyı iki hafta önce Bata'dan aldım" diye tekrar edip duruyordu. Hizmete hazır olan Don Juan irice bir taşla ayakkabının topuğunu düzeltirken hanımefendi de ona tutunmuştu.

O sırada Hasan yanıma geldi ve kafede söylediklerinin tersini söyledi bu kez: "Bundan hayır yok bana. Terk etsem iyi olacak. Onunla baş edemem ben. Evde oturmaz bu. Özgür olmasını da istiyorum hani, çok özgür."

Gurup vakti otele döndüğümüzde masa birkaç içki şişesi, gramofon ve ıvır zıvır şeyle doluydu.

Don Juan gramofonu kurup hanımefendiyle habire dans etti. Hasan bu hale sinir oluyor ve öfkesini yansıtan iğneli sözler ediyordu. "Arkadaş, doğru söyle, sevgilime âşık mı oldun yoksa? Söyle söyle, boşayalım istersen."

Don Juan keman ağırlıklı romantik bir parça koydu gramofona. Sonra gelip yatağına oturarak "Ne diyorsun sen! Benim bir göz ağrım var zaten. Ne sanıyorsun sen!" dedi ve iç cebinden mahzun bir kız resmi çıkardı. Resmi öpüp yüzüne gözüne sürüyor ve gözleri dolu dolu oluyordu. Dokunsan ağlayacaktı sanki.

Bu hali görünce hanımefendinin merhamet duyguları kabardı, kalktı, Don Juan'ın yanına oturdu. Hasan, Don Juan'ın karısıyla dans etmesine engel olmak için garsondan bir deste iskambil kâğıdı istedi. Don Juan'ı blot oynamaya davet etti. İkisi blot oynamaya başladı. Ama henüz kurdunu dökemeyen ve keyfi yerinde olan hanımefendi, Hasan'a nispet yapıyormuşçasına gidip bir plak koydu ve beni dansa kaldırdı. Dans ederken

hanımefendinin elimi sıktığını, bana ilgi duyduğunu hissettim; iki üç kez de yanağını yüzüme dayadı.

Hasan fırsatı ganimet bilmiş, oyunla tüm hıncını alıyordu Don Juan'dan. Mızıkçılık ediyor, bağırıp çağırıyor, sinirleniyordu. Dans bitince hanımefendi gidip Hasan'a adamakıllı bir tokat attı. "Defol hadi! Bu ne kılık böyle? Midem kalktı. Git hadi; hamaldan farkın yok be!"

Hasan gözleri fal taşı gibi açılmış ona bakıyordu. Sinirinden boğazı düğümlenmişti. Kravatını düzeltmek için elini gayri ihtiyari kaldırdı ama yakası açıktı. Don Juan oyunu bıraktı ve tekrar hanımefendi ile dansa başladı. Ben göz ucuyla Hasan'ı süzüyordum. Kalkıp çıktı dışarı. Don Juan da bir tango koydu gramofona.

Bir süre sonra Hasan odaya girdi, şöyle bir göz gezdirdikten sonra elimden tutup dışarı çekti beni. Elinin titrediğini hissettim. Sundurmadaki gaz lambasının altında şakak damarlarının kabardığı görülüyordu. Gözleri açık, alt dudağı sarkıktı. Okul dönemindeki kayıtsız ve kılıksız halini almıştı yine. Elimi tutarken kesik kesik konuştu:

"Dün akşam benimle konuştuğunda sandım ki sadece sen varsın. Onu tanıştırmakla hata ettin. Haydi sen daha önce görüp tanıştın diyelim ama şuna bak, benim iznim olmadan karımla dans ediyor. Medeniyete sığar mı bu? Anlat ona. Şımarık çocuklar gibi davranıyor. Beş para etmez yüzüğünü neredeyse karımın gözüne sokup 'Sevgilim için hemen hemen on bin tümen harcadım' diyor. Âşık oluyor, gramofonun yanında ağlıyor. Dans edeceği zaman neden izin almıyor benden canım? Bunların hepsini anlıyorum ben, ondan daha zekiyim. Çok gördüm bu aşk ayaklarını. Bak, sen tanıştırdın onu bana. Biliyorsun işte, bu kadın çok serbest. Onunla fazla yaşayamayacağımı biliyordum zaten. Şimdiden tezi yok gidiyorum. Daha fazla kalamam burada."

"Fazla büyütme be kardeşim. Git, yüzünü gözünü yıka; bırak inadı. İçki içtin, saçmalıyorsun şimdi. Yılın ilk gecesi bu; uğursuzluk etme."

Ama cevabım kötü tesir etti. Deliye dönen Hasan hızla odaya dalıp karısının çantasından para aldı. Garsona bir araba ça-

ğırmasını söyledi. Hemen şehre inmeyi düşünüyordu çünkü. Tesadüfen otelin bahçesinde bir otomobil duruyordu. Çılgınca bakındı etrafına, sonra gidip uyuyan şoförü uyandırdı. "Hemen şehre gitmeliyim; ne istersen veririm. Çabuk, çabuk!"

Hasan paltosunun yakasını kaldırıp gitti, arabaya oturdu.

Şoför gözlerini ovuştura ovuştura arabaya giderken "Zırvalıyor işte. İçkiyi fazla kaçırdı. Sen git uyumana bak" dedim.

Şoför dünden razıydı; tekrar uyumaya gitti. O sırada Hasan'ın karısı, suratı beş karış, otomobilin yanına geldi. Verip veriştirmeye başladı Hasan'a:

"Allah belanı versin! Sen insan değilsin! Teneşire gelesi! (Bana dönerek) Başından beri acıyordum buna; aşk falan değildi. Bu kardeşimin karısı gibi bir kadına yaraşır. (Tekrar Hasan'a dönerek) Kalk, kalk hadi; gir içeri. Lafım bitmedi daha. Beni dağ başında bırakıp gidecek misin yoksa? Allah belanı versin!"

Hasan perişan bir halde kalkıp odaya gitti, yatağa attı kendini. Elleriyle yüzünü kapatmış hıçkıra hıçkıra ağlarken "Hayır, hayır, hayatım boşuna geçti... Ben şehre gidiyorum... Hayatım bitti artık... Delirttin beni... Gideceğim; yetti artık!.. Hayatımın benim değil, senin olduğunu sanırdım... Hayır... yolda ineceğim, atacağım uçurumdan kendimi... yetti artık!" diyordu.

Hasan ikinci sınıf aşk romanlarındaki sıradan cümleleri tekrarlamakla kalmıyor, oynuyordu da. Benden çekinen, bana karşı hep deneyimli ve tok biri olarak görünmeye çalışan bu salak herif birden kontrolünü yitirdi. Sevgilisinden aşk ve acınma dilenen zavallı, düşkün bir mahluk haline dönüştü. Yatağın üstüne dağ gibi devrilen bu buruşuk, işkence edilmiş et yığını acı çekiyordu! Bir nevi bencillik acısıydı bu; aynı zamanda gülünç yanı da vardı. Oysa karısı üstünlüğünden emindi ve zaferini yüksek sesle ilan ediyordu. Elini beline dayamış "Defol hadi, salak! Bu kadar salak olduğunu bilmezdim! (Bana dönerek) Bakın şuna bir, hamaldan farkı yok! Benim ısrarımla biraz kendine çekidüzen vermişti. Bakın şunun kılığına, ne hale geldi! Bu kadar salak olduğunu bilmiyordum. Yoksa gelmezdim asla; yazık, yazık! İnsanın huyu yolculukta belli oluyor. Bakın, nasıl da atmış kendini yatağa! Bu onun doğal hali. Ne yapılsa, ne edilse, yine hamal kılıklı olacak. Na-

sıl da hata etmişim! İyi oldu, iyi oldu, kısa zamanda ne mal olduğunu anladım. Artık bununla yaşayamam ben!" diye hakaret yağdırıyordu.

"Allah belanı versin!" dercesine elini salladı. Hasan hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Baktım iş iyice sarpa sarıyor, odadan çıkıp baş başa bıraktım onları. Don Juan'ın odasına gittim. Her yer her yerdeydi. Gramofonun iğnesi plağın sonuna gelmiş, tık tık sesler çıkarıyordu.

Don Juan'ın beti benzi atmış, fitil gibi sarhoş bir halde atmıştı kendini yatağa. Sarstım onu. "N'oldu? Kavga mı etmişler? Benim kabahatim yok. Kendisi ilgi gösterdi bana. 'Seni seviyorum' dedi. Hayır, hayır, 'Sana sempatim var' dedi. Şu Hasan'ın da hamaldan farkı yok ha... Dans ederken elimi sıkıp tekrar tekrar öptü beni. Onun için hiçbir şey düşünmüyordum. Sevgilimin bir tel saçını böyle bin kadına değişmem ben. Gördün mü bilmem, blot oynamadan önce dışarı çıktım... Yüzümden karısının ruj izini silmek için."

"Hayır, bu kadar basit değil; ben de görüyordum."

"Bu kadın sağlam ayakkabı değil. Bunun hikâyesi de bütün iffetli kadınların hikâyesine benzer. İlkin muradına erememiş bir melek, günahsız bir kuş, namus ve ısmet abidesidirler. Sonra acımasız bir delikanlı çıkar ortaya. Kandırır bunları. Bilmiyorum, neden bunca kız taş yürekli delikanlılara kanarlar? Bu hal öbür kızlara da ibret olmaz. Ama bu kadın yok mu, böyle yetmiş cani delikanlıyı suya götürür de, susuz getirir..."

Don Juan'ın kadın hakkındaki yargıları son derece umursamaz ve doğaldı. Anladım ki ipe sapa gelmez lafları, bıçkın tavırları, şımarıkça yalanları, yersiz dalkavuklukları, zıpırlıkları ve gösteriş düşkünlüğü tümüyle onun iradesinin dışındaydı ve çevresiyle yaşam tarzından kaynaklanıyordu. Kendisi bilmese bile o gerçekten de içindeki muhitin Don Juan'ıydı.

* * *

Sabah odamın kapısı çalındı. Açtım kapıyı, Hasan'ın karısı elinde valiz, içeri girdi.

"Şimdi ben Kazvin'e,* kız kardeşimin yanına gidiyorum. Hasan'ın gece vakti nereye gittiğini biliyor musunuz? Size veda etmeye geldim."

"Çok üzgünüm! Ama beklerseniz birlikte Hasan'ı bulmaya çıkarız."

"Asla; Hasan'ın yüzünü görmek istemiyorum artık. Teneşire gelesi! Kız kardeşimin yanına gidiyorum... Beni kandırıp getirdi buraya; sonra da geceleyin bırakıp kaçıyor!"

Cevabını bile beklemeden dışarı çıktı.

Beş dakika sonra, içinde sanırım sadece gramofon bulunan bir valizle Don Juan geldi odama vedalaşmak için. "Peki sen nereye gidiyorsun?" dedim.

"İşim var. Şehre gitmeliyim. Dün akşam kalmam gereksizdi."

O da vedalaşıp gitti. Ben sap gibi tek başıma kalakaldım. Ancak gitmek için o kadar da acelem yoktu. Mahmur gözlü serçeler uyanmış, gürültülerinden geçilmiyordu. Galiba bahar rüzgârı mest etmişti onları. Dün gece olup biten garip olayları düşünmeye başladım. Bu olaylar da baharın mest eden rüzgârıyla bağlantılıydı. Arkadaşlarımın mest serçelerden bir farkı yoktu.

Kahvaltıdan sonra dolaşmak için otelden ayrıldım. Baktım, bizi Kerec'e getiren otomobilden de döküntü bir araba, gürültüler çıkararak otelin önünden geçiyor. Birden gözüm yolculara ilişti. Arka camdan Don Juan ile Hasan'ın karısını gördüm. Yan yana oturup sohbeti koyulaştırmışlardı. Otomobil Kazvin istikametine gidiyordu.

* İran'ın kuzeyinde, Elburz Dağları'nın güney eteğinde yer alan bir şehir. (Ç.N.)

Çıkmaz

Şaşkın gözlü, sağlam beyaz dişli, siyah gür saçları basık alnını kapayan Şerif, ömrünün yirmi iki yılını seyahatlerde geçirmiş, daha şaşkın gözlerle, takma dişlerle, dazlak başına yamanmış gibi duran uzun kırış kırış bir alınla, eskisinden kötü bir vaziyette doğduğu şehre dönmüştü. Zabıt kâtipliği, defterdarlık, muhasebe yardımcılığı gibi aşamaları geride bıraktıktan sonra kırk üç yaşında Âbâde* maliye reisliğine seçilmişti. Dünyaya geldiği ve çocukluk yıllarını geçirdiği şehirdi burası. Şerif on iki yaşına basınca babası öğrenim için Tahran'a göndermişti onu. Bir süre sonra maliyeye girmiş o zamandan beri o şehir senin bu şehir benim derbeder bir hayat sürmüştü. Şimdi tesadüfen ya da kendi isteği ile Âbâde'ye dönmüştü. Babasından miras kalan evde ve çalıştığı dairede hiçbir şeyden zevk almaksızın vakit öldürüp duruyordu.

Sabahları çok geç kalkıyordu. Tembellik ve rahat düşkünlüğünden değil, sadece vakit geçirmek düşüncesinden kaynaklanıyordu geç kalkışı. Kafasına esti mi, işe uğramadığı da oluyordu. Her şeye karşı kayıtsız, umursamaz biri olmuştu. Zaten bu yüzden yüzsüz, kurnaz ve hırsız meslektaşlarından geride kalmıştı. Yaşamında onun geri kalmasına yol açan şey içki ve esrar değil, belki de yufka yürekliliği ve geçimli biri oluşuydu. Şerif'in geçinmek için devlet babanın parasına ihtiyacı yoktu. Ölmeyecek kadar da olsa, ömrünün sonuna kadar yetecek gelir bırakmıştı babası ona. Çok fazla açılmayıp da heveslerine uy-

* Isfahan-Şiraz yolu üzerinde bir şehir (Ç.N.)

masa, bu para yeter de artardı bile. Kendisine bir eğlence bulamaması bir yana, dairede masa başında oturmak onun için ikinci bir alışkanlık ve bir tür kuruntu haline geldiğinden masasını yitirmek istemiyordu.

Döndükten sonra her şey dar, sınırlı, yüzeysel ve küçük geliyordu Şerif'e. Herkes aşınmış, köhneleşmişti adeta, havasını, rengini yitirmişti. Ama yaşamın karnına pençelerini geçirmişler, korkuları, kuruntuları, batıl inançları, bencillikleri artmış da artmıştı. Kimileri sınırlı arzularına az çok ulaşmıştı. Karınları sarkmış, şehvetleri belden aşağıdan çenelerine vurmuştu. Yaşam kavgası içinde bütün duyguları üçkâğıtçılığa, alttakileri dolandırmaya, pamuk, haşhaş ve buğday mahsulüne ya da çocuk kundağına ve eski nikris hastalığına yönelmişti. Kendisi yaşlanıp eski gücünü kuvvetini kaybetmemiş miydi? Esrar içme takımı ve votka şişesi yanında istirahat umuduyla dönmemiş miydi doğduğu şehre? Son görüşmesinde körpecik bıraktığı kız kardeşi kaç doğum yapmış, buruş kırış içinde kalmıştı. Göz kenarlarındaki şahrem şahrem çizgiler Şerif'in yaşlandığını gösteren en belirgin işaretlerdi. Hakaret edilirmişçesine Âbâde denilen kızıl topraklı bu harabe şehir onun için tehditkâr bir yerdi.

Belki dünya değişmemişti de yaşlılık ve umutsuzluk dolayısıyla her şey gençlik günlerindeki büyüleyici cazibesini ve güler yüzünü yitirmişti ona göre. Bir o elleri bomboş kalmış ve farkına bile varmadan her yıl gücünün kuvvetinin bir kısmı gözle görünmeyen bir menfezden çıkıp gitmişti. Birkaç mutsuz hatıra, bir iki rezillik ve boşuna çırpınmadan başka bir şey kalmamıştı geride. Sadece kendi leşini o delikten bu deliğe sürüklemişti ve şimdi daha güzel günler beklentisinde değildi.

Şerif dairedeki tüm vaktini maliye binasının asma katındaki odada rengi atmış kahverengi masa başında geçiriyordu. Esniyor, *Larousse*'u karıştırıyor, resimlerine bakıyor ve sigara içiyor ya da resmi evrakla üstünkörü ilgileniyor ve isminin altına özenmeden koskoca imzalar atıyordu. Daireden çıktıktan sonra akşamları bir araya gelip kumara oturan devlet dairesi müdürlerinin aksine meslektaşlarıyla ve müdürlerle kaynaşmıyordu. Bir köşeye çekilmeyi tercih etmişti. Evde vaktini bahçeyle ilgilenerek geçiriyordu. Esrar düzeneğini hazırlamak zamanın

çoğunu alıyordu zaten. Golâmrıza, pirinç mangalı yakıp havuz başındaki söğüt ağacının altında deri sofranın üstüne koyduktan sonra Şerif, içinde esrar içme takımının bulunduğu kutuyu dikkatle açıyor, küçük içki şişesini ve esrar içme aletlerini çevresine düzen ve ustalıkla yerleştiriyordu. Kimi zaman Golâmrıza bir dini ayin icra ediyormuş gibi itaatkâr, sessiz ve başı yerde gelerek esrar veriyordu ona.

İyice çökmüş bir ihtiyar olan Golâmrıza evin demirbaşlarından biri sayılıyordu. Adeta bir köpek gibi sahibine vefalı kalmıştı. Sahibinin uğruna hiçbir fedakârlıktan çekinmeyen, güler yüzlü, karınca incitmeyen eski adamlardandı. Şerif'in kuruntularını bilen ve ona istediği gibi davranabilen tek kişiydi. Şerif hastalık derecesinde temizlik hastası olduğundan ikide bir elini yüzünü yıkar, her şeyde bir kusur bulurdu. Golâmrıza, efendisinin istediği gibi davranmak için su bardağını, havluyu, çarşafı yıkarken ve odaları süpürürken apayrı bir özen gösterirdi.

Şerif, esrar merasiminden sonra esrar çubuğunu, çini hokkayı, hatta her defasında yerli yersiz çıkardığı seyahat tavlasını dikkatle temizler, kendine özgü bir zevk anlayışı içinde seyahat kutusunun ilgili bölmelerine yerleştirirdi. Sonra mukaddes bir şeymiş gibi gördüğü ipek ciltli fotoğraf albümünü özenle çıkarır ve sayfalarını çevirirdi. Albüme bakmak esrarın verdiği neşeyi tamamlayan bir şeydi sanki. Bu albüm onun yaşam sineması, tüm geçmişiydi. Seyahatlerinde tanıştığı herkesin ve tüm arkadaşlarının resmi vardı albümde. Resimler eskilerde kalmış hüzün verici anılarını canlandırıyordu tekrar.

Şerif'in beyin eğlencesi orta halli insanların bilgi sınırları sayılan Hâfız* Divan'ı ile Sadî'nin** Külliyat'ıydı. Yaşamın kazandırdığı acı tecrübeler insanlara karşı bir tür nefret ve bezginlik duygusu yaratmıştı onda. İnsanlarla işi varken takındığı soğukkanlı tavır savunma aracıydı. Bir de, ayağına çan bağladığı eğitimli bir kekliği vardı. Kekliğe göz kulak olsun diye bir cılız köpek edinmişti. Boş zamanlarında can yoldaşı olmuşlardı ona. İnsanların hile hurda dolu dünyasından hayvanların içten, kayıtsız ve çocukça dünyalarına sığınmıştı adeta. Hayatı boyunca

* Hâfız-ı Şirazî (ö. 1390). İran'ın en büyük gazel şairi. (Ç.N.)
** Sadî-yi Şirazî (ö. 1292-1296 arası). İranlı bilge şair ve yazar. (Ç.N.)

mahrum kaldığı şefkati, sade duyguları onların ilgisinde, ülfetinde arıyordu.

Bir gün ikindi üzeri Şerif dairedeki masanın başında kalınca bir dosya ile meşgulken kapı açıldı ve bir genç girdi içeri. Âbâde'nin maliye memuru olarak Tahran'dan gelmişti. Elindeki tayin yazısını Şerif'e verdi. Şerif başını dosyadan kaldırıp da onu görünce irkildi. Öylesine allak bullak oldu ki kendisindeki bu ani değişimi frenlemekte bayağı bayağı zorlandı. Kalbine bağlanmış, görülmez bir zincir gerilmiş çekilmişti sanki. İyileşmesi yıllar süren yara yine açıldı. Dünya gözünde karardı, durgun bir ses perdesi çekildi önüne ve bu perdede silik, elem verici bir manzara oluştu. Böyle bir şey mümkün müydü? Şerif bu genci derin bir uykuda, gençlik döneminin düşünde görmüş, yaşamının en iyi dönemini onunla geçirmişti. Bu olay yirmi bir yıl önce gerçekleşmiş ve sonra o, bu dünyaya ait zarif, kırılgan bir şey gibi gözlerinin önünden kaybolmuştu.

İnanası gelmiyordu. Oysa kendisi yaşlanmış, çökmüş, ölümü beklemeye koyulmuştu. Nasıl olmuştu da bu genç, gittiği o meçhul dünyadan daha genç ve neşeli dönüp, karşısında bitivermişti? Arkadaşının acı dolu anılarıyla ilgili belli belirsiz bir his yüreğini sıkıştırdı. Zorla yutkundu, dışarı fırlamış ümüğü bir aşağı bir yukarı hareket etti.

Şerif iyi tanıyordu bu genci. Karşısındaki genç, eski okul arkadaşının o zamanki yaşındaydı. Sınıf arkadaşı ve dostu Muhsin ile arasında dış görünüşteki benzerliğin yanı sıra gayri ihtiyari hareketleri, bıkkın bakışları, boğazını temizlemesi de tıpatıp mutsuz arkadaşına benziyordu. Ne var ki geçirdiği sarsıntı ve kaygının izleri de vardı üstünde. Görünüşe bakılırsa ruhu sıradan insanların yaşam kurallarına bağlanmaktan kurtulmuştu. Bu yüzden çocuksu bir hali vardı.

Şerif yazıyı gözüne yaklaştırdıysa da okuyamadı. Yazılar dans ediyordu gözünde. Sadece Mecid adını okuyabildi. "Bir tesadüf olsa gerek!" diye mırıldandı. Şerif'in işlerinde hep bir sorun çıkardı çünkü. Sanki uğursuz bir güç sürekli peşindeydi onun. Şaşkınlığı sürerken bu zoraki cümleyi tekrarlayıp duruyordu kendi kendine.

Tekdüze hayatında ve klişe gibi önceden hazırlanmış, saat

akrebinin düzeni içinde gelip geçen günlerinde cereyan eden bu olay çok garipti doğrusu. Sonunda, bir süre tereddüt geçirdikten sonra, ıstırabından titrerken yumuşak bir ifadeyle Mecid'e babasının adını sordu. Mecid'in Muhsin'in oğlu olduğundan şüphesi kalmayınca, babasıyla kardeşten daha samimi olduğunu, aynı okulda okuduklarını ve aynı dairede çalıştıklarını söyledi ona. "Rahmetli babanızın bende kardeşlik hakkı var. Siz oğlum sayılırsınız. Sizi evime davet etmek vazifemdir" diye sürdürdü sözlerini.

Çalışma saati bittikten sonra Mecid'i evine götürmeye karar verdi. Odacı, Mecid'in eşyalarını aldı ve birlikte eve gitmek üzere yola çıktılar. Kızıl kerpiç duvarların ve çevresine çit çekilmiş birkaç yıkıntının arasından geçtiler. Yol boyunca Şerif Mecid'in babasıyla olan dostluğundan, gönül birliğinden bahsetti. Nihayet içinden su arkı geçen, ağaçlı ve yeşillikli, biçimsiz büyükçe bir havuzun mekânı doldurduğu bahçeli ve gösterişli bir eve girdiler. Bu bahçe, şehrin kuru ve ruhsuz manzarası karşısında çöl ortasındaki vaha gibi görünüyordu.

Şerif, daha bir emin adımlarla ve her zamankinden daha neşeli yürüyordu. Çünkü bu beklenmedik yol göstericilik yalnız ölen dostuna karşı yerine getirilecek bir görev değildi, belki biraz da zevk alıyordu bu durumdan. Ölümünden yıllar sonra tekdüze hayatında bir bakıma tatlı bir değişiklik meydana getirdiği için dostuna karşı teşekkür ve değerbilirlik borcu hissetmişti kendinde. İlk kez yazgısından hoşnuttu.

İçeri girince Şerif, misafir odasında Mecid'in yatağını hazırlamasını söyledi Golâmrıza'ya. Salonu halılarla tefriş edilmiş hayli büyük bir odaydı. Salonun bir tarafında boylu boyunca beş girinti, bunların tam karşısında da eyvana açılan beş kapı vardı. Odanın ortasına halı ile kaplanmış büyükçe bir masa konulmuştu. Masanın üstünde yöre işi altı kenarlı bir kutu ve masanın çevresinde birkaç sandalye duruyordu.

Şerif her zamanki gibi üstünü çıkardı. Don gömlek kendi odasına geçti. Esrar teşkilatının başına oturmadan önce aynanın karşısına geçti. Her gün bu aynanın karşısında durup seyrek saçlarını tarar ve kendine şöyle bir bakardı. Ama bu kez her zamankinden çok baktı kendine. Umutsuzca süzdü altın dişlerini,

kırış kırış olmuş göz kenarlarını, yanık cildini, çökmüş omuzlarını. Soluk alamıyordu; iğrenç olduğunu düşünüyordu hep. Dünyanın ve tüm insanların zulmüne, adaletsizliğine karşı dile getirilemeyen bir kin, bir nefret duydu kendinde. Onu bu halde, bu kılıkta dünyaya getirdikleri için belli belirsiz bir kin duydu annesine, babasına karşı. Hiç dünyaya gelmemiş olsaydı, böyle şeylerle karşılaşmayacaktı. Başkaları gibi yüzsüz, hafifmeşrep, dillere düşen, arsız, hayasız biri olsaydı, eski günleri yâd edecek güzel anıları olacaktı. Yutkundu. Ümük kemiği yine bir yukarı bir aşağı hareket etti. Bu sırada Mecid de geldi ve birlikte esrar tezgâhının başına geçtiler. Şerif esrar çekmeye başladı ve sohbet sırasında Mecid'in gelişini merkeze bildireceğini ve bir iki ay sonra da maaşının artmasını talep edeceğini vaat etti.

Akşam yemeğini erkenden yediler. Mecid gitmeden önce Şerif onun alnını öptü. Mecid bu hareketi şaşırmadan, iğrenmeden çok doğal karşıladı. Şerif kendi kendine tekrarladı: "Ne garip! Bir tesadüf olsa gerek!.." Görünüşündeki kesin değişikliklerin yegâne göstergesi sayılan fotoğraf albümünü aldı. Mendiliyle yüzünü silerken lambanın önünde albümün sayfalarını çeviriyordu. Kız kardeşinin yanında ayakta dururken çektirdiği, üstünde kirli bir giysinin bulunduğu çocukluk resminde şaşkın bir bakışı vardı ve zoraki gülümsediği belliydi. Okuldaki çocuklarla çektirdiği resimde de aynı şaşkın bakışlar vardı. Ama buna, gizlemeye çalıştığı heyecan da eklenmeliydi. Mecid'in babası Muhsin'le garden partide çektirdiği acele resimde de yine o şaşkın gözler görülüyordu. Fakat bu şaşkınlık daha bir derinleşmişti; kendi içine dalıp gitmişti sanki. Fotoğrafın rengi solmuştu. Bakışlarını uzak ve umutsuz buldu. Elini Muhsin'in omzuna atmıştı. O zamanlar on dört-on beş yaşlarında var yoktu. Çok silik göründü gözüne Muhsin'in kılığı kıyafeti; yok olmaya mahkûm geçici bir şeymiş gibi. Bu resmi beğenirdi. Çünkü saçları düzgün, diğer fotoğraflara göre üstü başı daha iyiceydi. Dikkatle çıkardı bu resmi albümden. Son resmi Muhsin'le Mâzenderan'da* çektirmişti. Muhsin tıpatıp Mecid'e benziyordu. Ama birkaç gündür tıraş olmayan ve adeta insan neslinin

* İran'ın kuzey kesiminde yer alan ve kuzeyden Hazar Denizi'yle çevrili olan bölge. (Ç.N.)

yok olmasını bekleyen şaşkın bakışlarıyla hiç de beğenmediği katı ve canlı bir haldeydi. Sonra dairedeki arkadaşlarıyla muhtelif illerde ve başkalarıyla çektirdiği resimlere dikkatle baktı. Bu insanlar geçmişte kalıp giden anılara uygun olarak gözünde canlanmakla kalmıyordu; hepsini tek tek görüyor, seslerini işitiyor, geçmişin bu bölümünü zihninden çıkarıp atamıyordu. Çünkü bu anılar onun yaşantısının bir kısmı olmuştu.

Bu resimlere bakmak onda tuhaf bir etki bıraktı. Acı verici ve haşin bir duyguydu bu. Soluğu kesilecek gibi oluyordu. Bir dizi başarısızlık, boşu boşuna koşuşturmalar, mutsuz aşkları gözünde canlanıyordu. Dudakları titriyor, gözleri dalıyordu. Yatağına girip de gözlerini kapayınca, arkadaşları karşısında sıraya giriyor ve sonunda siliniveriyorlardı. Bütün bu yüzler bir bulut ve dumanın arkasında dalgalanıyor, dumanın içinde kayıyor ve sihirli bir yaşam kılığına bürünüyorlardı. Bu yüzler arasında en canlı ve belirgin olanı okul arkadaşı Muhsin'inkiydi. Sadece o Şerif'te unutulmaz bir etki bırakmış, Mecid'in ani gelişi ve babasına ilginç benzerliği bu etkiyi iyice arttırmıştı. Gözlerinin önünden gitmeyen Muhsin'in âni ölümü ona hayatı zehir etmemiş miydi? Daha sonra hangi mecliste bulunsa, meclis bittikten sonra içinde bir burukluk, yorgunluk ve bezginlik hisseder olmuştu.

Hayatında Şerif'in korku duymasına neden olan şey çirkin görünümüydü. Bu yüzden belli belirsiz bir aşağılık duygusu çekiyor, birine karşı ilgi göstermekten ve alaya alınmaktan korkuyordu. Görünüşe bakılırsa ona karşı içten davranıp dostluk gösteren tek kişi Muhsin'di. Görünüşündeki çirkinliği fark etmiyordu, belki de belli etmiyordu. Onun iyi ahlakına ve ruh güzelliğine vurulmuş gibiydi. Bir tür kardeşçe sevgi ve hoşgörü gösteriyordu. Bazen başkalarına karşı da bu içten davranışı sergilediğinde Şerif'in kıskançlık damarları kabarıyordu. Muhsin'in varlığı onda bir nevi güzelliğe tapma duygusu uyandırmıştı. Yüzü, bakışları, teklifsizce hareketleri, hatta her zamanki âdeti gibi sabit kalemi diline sürünce dudak kenarının boyanması, incir çekirdeğini doldurmayacak şeyler yüzünden birbirlerine küsmeleri, bunların tümü onun için güzellik ve şairane cazibe doluydu. O zamanlar ikisi de on altı yaşındaydı. Hatırına geldi: Yıl

sonu sınavları vardı. Bir gün ikindi vakti ders çalıştıktan sonra dolaşmak için Behcetâbâd'a gittiler. Hava sıcaktı. Yüzmeyi çok seven Muhsin suya girmek için Behcetâbâd havuzunun kenarında soyundu. Havuzun suyu soğuktu. Daha sonra birkaç yaya gelince Muhsin yüzmekten vazgeçti. Geri döndü, güldü ve utangaç utangaç Şerif'e baktı. Ve telaşla giyinip geldi; su kenarında Şerif'in yanına oturdu, elini omzuna attı. Bu samimi davranış Şerif için derinden derine haz verici bir şeydi. Aralarında bir elektrik akışını, hafif bir sıcaklık akışını hissetti. Şerif uzun bir süre bu halde kalmak istiyordu. Ama Muhsin, nefesini Şerif'in yüzünde hissedeceği kadar yaklaşarak "Benim işim var; hemen dönelim" dedi.

Şerif doğal davranmaya çalıştı ama korku ve heyecanla Muhsin'i alnından öptü. Tıpkı çocukluk yıllarında, nevruz bayramında dedesinin onu öpmesi gibi. Yani dudaklarını onun alnına sürüp çekiyordu. Muhsin'in alnı soğuktu. Kalktılar sonra. Muhsin, onun ilgisini gösteren ve gereksiz hareketini sanki böyle olması gerekiyormuş gibi şaşırmadan karşıladı.

Dönüşte Şerif, Muhsin'in gönlünü kazanmış olmak için babasının verdiği ve Muhsin'in birkaç defa çocukça merak ve arzu ile incelediği Makab marka altın saati ona hediye etti. Muhsin açıklama istemeden ya da teşekkür etmeden saati aldı ve şaşkın şaşkın ona baktı. Gözlerinde çocuksu ve sade bir sevinç ışığı parladı ve saati cebine koydu. O gün yolda giderken Muhsin babasının onu evlendireceğinden söz etti Şerif'e isteksiz isteksiz. Bu haber Şerif'i çok sarstı. Çünkü birbirlerinden ayrılacaklarına tanıklık ediyordu yüreği. Muhsin'in o zamana kadar görmediği ve tanımadığı karısına karşı şiddetli bir kin ve kıskançlık hissetti. Birlikte birkaç kez daha Behcetâbâd havuzuna gitseler de dostluklarının arasında bir engel belirmiş, aralarına mesafe girmişti.

Sınavlardan sonra Muhsin evlendi. Ondan sonra iki arkadaşın arasına ayrılık girdi ve birbirlerini nadiren görür oldular... Şerif önce Muhsin'den nefret etti. Ama arkadaşına kızdığı şey kendi başına da geldi. Çünkü bu sıralarda yakınlarını ziyaret için Âbâde'ye gitti. Akrabaları orada başına üşüştü ve teyzesinin kızını almaya zorlandı. Yani Şerif'in Gonbed-i Behram yakınla-

rında Surmek'teki babadan kalan emlaki, İffet'in babasından kalan emlake eklenecekti. Ama Şerif'in böyle hesaplara ve ekonomik kazançlara kafa yoracak hali yoktu. Her neyse, nikâh merasimi bir çırpıda yapıldı bitti. Şerif'i gelinle el ele tutuşturup odada yalnız bıraktıklarında İffet gülmeye başladı. Şerif'in sinirlerini hurdahaş eden alaycı ve yarım kalmış bir gülüştü bu. Şerif odanın bir kenarında oturmuş, karısının yüzündeki ayrıntıları kayınvalidesininkilerle kıyaslıyordu. Çünkü ana kız tıpatıp birbirine benziyordu. Karısı yaşlanmaya yüz tuttu mu hiçbir şey onun çirkinliğini engelleyemeyecek, annesinin bir kopyası olacaktı. Bunları hissetti. Daha sonra aile kavgaları, incir çekirdeğini doldurmayan bitmez tükenmez ağız dalaşları, hepsi gözünün önüne geldi. İffet'in gülüşü sinir etmişti onu. Bu kadın bir tür memeli garip bir yaratıktı ve onu avare etmek için yaratılmıştı sanki. Şerif, hastaymış gibi yaptı ve geceyi Aştiyan sabunu kokan şiltede yatarak geçirdi. Sabaha kadar kâbus gördü ve sabahleyin Allahaısmarladık bile demeden Tahran'a döndü. Daha sonra teyzesinin kızı iffetsizlik gösterdi ve babası bu iffetsizliğin cezasını çok pahalı ödedi.

Şerif yokken Muhsin tanıdıklardan birinin aracılığı ile ve nüfuzunu kullanarak maliye idaresine girmişti, bir an önce sosyal yaşama katılmak için. Muhsin'in ısrarı üzerine yakınları tarafından tanıştırılarak o da maliyeye girdi ve ikisi de Mâzenderan'a atandılar.

Mâzenderan'da aynı yerde ev tuttular. Tek eğlenceleri tavla oynamaktı. Tatil günleri de Şehsuvar'a gidiyorlardı. Yüzmeyi çok seven Muhsin deniz kıyısında tenha bir yer bulmuştu kendine. Şerif hâlâ iyi hatırlıyordu. Havanın sıkıcı, basık ve denizin çalkantılı olduğu bir gün Muhsin her zamanki gibi soyunup suya girdi. Deniz anormal derecede dalgalı olduğu için Şerif denize girmemesi için bayağı ısrar etmişti. Ama Muhsin sözlerine kulak asmadı. Çünkü kendisinden çok emindi. Korktuğu belli olmasına rağmen inat etti ve sudan korkuyor diye Şerif'le alay ettikten sonra tereddüt etmeden atladı suya. Damarları kabarmış cılız ve beyaz kollarıyla dalgaları yararak kıyıdan uzaklaşıyor, su da yavaş yavaş yükseliyordu. Şerif bu manzarayı seyrederken birden Muhsin'in elini ona doğru salladığını ve sanki rü-

yadaymış gibi belli belirsiz bir sesle "Gel" dediğini fark etti. Şerif bir şey yapamazdı, hiç yüzme bilmiyordu çünkü. Üstelik yakınlarda ona yardım edebilecek kimse de görünmüyordu. Önce şaka yapıyor sandı. Ağzı açık, ikircikli ikircikli baktı Muhsin'e. Muhsin ondan yardım istiyormuşçasına ikinci bir hareket daha yaptı umutsuzca. Olağanüstü bir çabayla elini kaldırdı ve çatallanmış bir sesle bağırdı: "Ge... el!" Ve boğuldu. Su onu döndürüp içine çekti. Dalgalar birbiri üstüne devriliyordu...

Şerif hayretten yerinde donakalmıştı. Tek gördüğü devrile devrile uzaklaşan yeşil dalgalardı. O kadar dehşete düşmüştü ki ne hareket edebiliyor, ne düşünebiliyordu. Gözleri denize çevrili kalmıştı. Dalgalar daha da azarken, su ayağının altındaki kumlara kadar yükselmişti. Başına beyaz köpükten taç giyen dalgalar, gelip ayaklarının altındaki kumlarda patlıyordu. İnceden bir yağmur başladı o sırada. Hava kararmaya yüz tutmuştu. Şerif elinde olmadan geri döndü ve ağır adımlarla yağmurda ormana doğru yürümeye koyuldu. Dünyadan ve içindeki varlıklardan çok uzaklaştığını hissediyor, her şeyi durgun bir perdenin ardında görüyordu. Boğuk bir ses sürekli şu cümleyi tekrarlıyordu: "Sen alçaksın, sen insan katilisin!.."

Ölüm ona göre son derece kolay ve doğal geliyordu bu sırada. Yaşam denilen şey alaycı bir aldatmadan başka bir şey değildi. Dört beş saat önce çayırların üstünde Muhsin'le öğle yemeği yememiş miydi? O kadar neşeli, kıvrak ve sevimli olan Muhsin olanca iştahıyla tencere dibinde kalan yemeği yememiş miydi? Çimenlere uzandıktan sonra kırık dökük bilgiler vererek dertleşmişti. Karısı hamileydi. Bir süredir mektup alamamıştı ondan. Sıtmadan ve yol sarsıntısından korktuğu için Tahran'da bırakmıştı onu. Geleceğe dönük planlarından, eğlencelerinden bahsetmişti. İlk kez Şerif'le ciddi bir şey konuşmuştu. Şimdi üflenen bir mum gibi sönmüş ve ölmüştü. Bütün bunlar gerçek miydi? Düş görmemiş miydi? O ölmüştü! Ölmenin anlamı üzerinde hiç durmamıştı bu âna kadar. Savunmasız kalmış bedeni ölü midyeler ve başka ıvır zıvır şeyler gibi uğuldayan deniz dalgalarının altında dalgalara teslim olmuştu. Kayıyor, uzaklaştıkça uzaklaşıyordu. Sadece bir öbek karga deniz kenarında, yağmur altında sessiz sessiz bekçilik ediyorlardı! Şerif ilk kez mırıl-

dandı kendi kendine: "Bu bir tesadüf olsa gerek!.. Ama neden... ama neden?.."

İki gün boyunca dünya tüm rengini yitirip silikleşti. Her şeyi bir sis perdesi ardında görüyordu sanki. Başı dönüyordu; iştahı yoktu ve hiçbir şeyle teselli bulamıyordu. Oysa ne kadar kolay ölünebiliyormuş! Ölmek istiyordu. İstiyordu ki birkaç saat sonra deniz suyu onun vücudunu işe yaramaz şeyler gibi kıyıya atsın ve tekrar büyüleyici ve gamlı uğultusuna başlasın. Gizemli bir kuvvet onu, tüm bedbahtlıkları yıkayan ve yaşamın mevhum arzularını yanında alıp götüren kendine çekiyordu. Dalgaların sesi kulağında uğulduyordu. "Gel... gel..." Denizin koyu renkli suyu kendine çağırıyordu onu. Ama başka bir ses "Sen alçaksın... Sen canisin. Neden dostunun kurtuluşu için bir şeyler yapmadın?" diyordu ona.

Bu olay Şerif'in belleğinde o kadar canlıydı ki yalnız bütün ayrıntılarını hatırlamakla kalmıyor, aynı zamanda her an yaşıyordu da. Muhsin'in Makab saatine baktıkça eski anıları film şeridi gibi geçiyordu gözünün önünden. Muhsin bu olaydan iki gün önce saat tamircisine götürmek üzere saati ona vermişti çünkü. Saat tesadüfen onun cebinde kalmıştı ve Şerif onu hâlâ kutsal bir şeymiş gibi yanında taşıyordu.

Şerif nihayet görevinden istifa ederek Tahran'a döndü. Birkaç defa Muhsin'in karısını, çocuğunu aradıysa da izlerine rastlayamadı. Zamanla bu anıları unutmaya başlamıştı. Ama Mecid'in ani gelişi onda garip bir etki bıraktı; bu anılara daha güçlü ve acılı bir hayat verdi. Şimdi arkadaşının ete kemiğe bürünmüş benzeri karşısında duruyordu. Kim bilir, belki de ta kendisiydi! Çünkü Muhsin'in yaşlılığını görmemişti. Bu yaşta, bu boyda iken arkadaşı aniden kayboluvermişti. Şerif, Muhsin'in ölmediğini, ruhunun bu genç bedene hulul ettiğini anladı. Belki de bu ölümsüz hayatın kanıtı, belgesiydi. Belki de ebedi yaşam denilen şey bu doğumdan örnek almıştı. Demek ki Muhsin ölmemişti. Oysa o sonsuza kadar ölecekti; geriye bir çocuk bırakmamıştı çünkü. Aynı zamanda tümüyle yok olacağı için de derinden derine bir sevince kavuştu. Saatin yelkovanı onu yokluğa götürecek dakikaları sayıyordu.

Şerif yatağında bir o yana bir bu yana döndü, Muhsin'i

düşünerek uyumaya çalıştı ve henüz hava alacakaranlık iken Mecid'i düşünerek uykudan sıçradı. Esnedi; yorgun ve her tarafının döküldüğünü hissetti. Ağzı zehir gibi acıydı. Kalkıp aynada yüzüne baktı. Gözlerinin altı şişmiş, yüzündeki kırışıklar daha bir derinleşmiş, saçları canlılığını yitirmişti. Bacağındaki bir sinir ta beline kadar çekiliyordu sanki. Yavaş yavaş gidip misafir odasının kapı aralığından Mecid'in yatağına baktı. Pencereden yüzüne bir parça ışık vurmuştu. Çocuksu bir yüzü vardı. Yanakları al al olmuş, alnında ter tanecikleri parlıyordu. Sıkılı yumruğunu şilteden çıkarmıştı. Mecid ruhani ve övülesi bir varlık gibi geldi ona.

Her günkü gibi Şerif havuz başındaki söğüdün altında kahvaltı sofrasına oturmuş, sigara içerken Mecid geldi, kahvaltıya oturdu. Selam sabahtan sonra Şerif konuşacak bir konu bulmak için ona saatinin olup olmadığını sordu. Olumsuz cevap alınca vaktiyle babasına hediye ettiği saati çıkararak "Bu babanın bende kalan emaneti" dedi.

Mecid saati aldı, garip bir varlık görmüş gibi şöyle üstünkörü baktı. Gözlerinde çocuksu ama hoşgörülü bir sevinç ışığı parladı. Sonra teşekkür etmeden saati cebine koydu. Şerif göz ucuyla onu süzerken gençlik günlerinin anılarında yaşıyordu. Mecid'in babasıyla birlikte geçirdiği, bir düşe benzeyen, kaybolmuş bir dünyanın anıları tüm ayrıntısıyla gözünde canlanmıştı. Mecid'in tüm hareketlerinde hatta ekmek yiyiş tarzında bile babasının izini arıyordu. Babasının kopyası olan Mecid ise Şerif'in arzusunu eksiksiz yerine getirdi. Şerif daha sonra iç cebinden özenle bir resim çıkardı. "Bu resmi rahmetli babanla birlikte garden partide çektirmiştik. O zamanlar saçlarımın dökülmesine sebep olacak tifoya yakalanmamıştım!"

Mecid isteksizce resme göz attı. Yabancı birinin resmini görmüş gibi yere bıraktı ve garipseyerek Şerif'in yüzüne baktı. O zamana kadar Şerif'in dazlaklığını fark etmemişti.

Şerif resmi aldı ve kalkıp birlikte daireye gittiler.

Şerif'in sihirli hayatı iki hafta sürdü ve yorulmak bilmeyen bir azimle dairedeki her işi ve muhasebenin sırlarını iğneden ipliğe kadar Mecid'e anlattı. Bu nedenle de Mecid diğer çalışanların ilgisini çekti. Şerif'in dairedeki ve evindeki yaşantısında da

büyük değişimler olmuştu. Masasının başında işlerle daha çok ilgilenip özen gösteriyordu. Her hafta Âbâde çevresindeki köyleri teftişe gittiğinde Mecid'i de özel sekreteri olarak alıyordu yanına. Evde Golâmrıza'ya kapris yapmıyordu. Aşırı temizlik kuruntularından kurtulmuştu ve hangi bardakta olursa olsun su içiyordu. Yaşamla yeniden barıştığını sanıyordu Şerif. Yemeğini iştahla yiyordu ve gözleri ışıl ışıldı. Kaybettiği hayatı yeniden bulmuştu çünkü; hem de hayatın onu mahkûm ettiği bir sırada!

Akşamları Mecid kayıtsızlıkla ve teklifsizce gelip esrar tezgâhının başına geçiyor, Şerif'le tavla oynuyor ya da şundan bundan söz ediyordu. Yatmaya gitmeden önce Şerif bir baba gibi mutlaka onu alnından öpüyordu. Şehvet âlemiyle hiçbir ilgisi olmayan, keyif verici, derin ve meçhul bir aşk uyanmıştı Şerif'in tekdüze, sessiz, yalnız ve soğuk yaşamında. Kendisinde bir tür güven, tarafsızlık, doyum hissediyordu. Öte yandan Mecid'e belli belirsiz ve özverili bir baba şefkati duyuyordu. Ona kol kanat germeyi, ahlakını ve davranışlarını gözlem altında tutmayı görev edinmişti kendisine. Mecid onun çocuğu yerinde değil miydi? Şerif'in kendi çocuğunu bu kadar sevmesi mümkün müydü?

Gökyüzünün koyu bulutlarla kaplandığı sıcak bir yaz günü maliyede olağanüstü bir şey oldu. Haşhaş tahdit müfettişi gelmişti merkezden ve komisyonlar Şerif'in öğleüstü eve gitmesine engel olmuştu. Şerif öğle yemeğini dairede yedi ve Golâmrıza kendine özgü el çabukluğu ile idarenin çayhanesinde esrar teşkilatını kurdu. Şerif hızla işleri çıkarmaya çalıştı ve bir iki kez Mecid'i çağırttı. Fakat Mecid daireye gelmemişti.

Hava alacakaranlık iken Golâmrıza korkuyla daireye geldi ve zorla komisyon odasına girdi. Canı o kadar sıkkındı ki Şerif onu görünce irkildi birden. Masadan kalkıp sordu:

— N'oldu?

— Beyefendi... Mecid Han Bey havuzda boğulmuş... Öğleyin eve döndüğümde, baktım kapıyı arkadan kilitlemiş... Birkaç saat bekledim; sonra komşunun evinden geçtim içeri. Mecid Han Bey'in cesedini gördüm suyun üstünde...

Şerif yutkundu ve ümük kemiği bir aşağı bir yukarı hareket etti. Boğuk bir sesle:

— Peki doktora... doktora haber vermedin mi?

— Beyefendi, iş işten geçmiş, bedeni soğumuştu. Su yüzüne çıkmıştı. Cesedini çıkarıp sundurmaya bıraktım.

Şerif'in ağzı acılaştı ve ağır adımlarla komisyon odasından çıktı. Hava boğucu ve karanlıktı ve çisil çisil yağmur yağıyordu. Bu yaz akşamında insanı sarhoş eden toprak ve yıkanmış yaprak kokusu vardı havada. Şerif birkaç sokağı geçti. Golâmrıza da gölge gibi peşinden geliyordu. Evinde kapı, pencere, her taraf açıktı. Sundurmada lüks lambası yanıyordu. Mecid'in cesedi sundurmaya konulmuş ve üstü beyaz bir şilteyle örtülmüştü. Şiltenin altında ıslak saçları görülüyordu. Uzamıştı sanki.

Şerif sundurma kenarında yağmurun altında beklemeye başladı. Ansızın havuza ilişti gözü. Havuzun yüzü lambanın verdiği aydınlıkta göz kırpıyormuş gibi geldi. Dehşete düşmüş gözlerle boş boş bakıyordu. Ne huzurlu ve keyifli dakikalar geçirmişti bu havuz başında! Bu şehirdeki tüm hayatı, dairedeki çalışma masası, esrar takımı, söğüt ağacı, eğitilmiş keklik, eğlenceleri hepsi alçalmış ve komik bir hale bürünmüştü. Artık bu evde yaşamanın imkânsızlaştığını hissetti. Havuzun deniz gibi karanlık ve koyu renkli suyuna daldı gözleri. Kristal bir top gibi göründü havuz suyu. Ama bu kristal topta çırpınan insanın gövdesi kimindi? Mecid'i görüyordu bu topta. Damarları çıkmış ince, cılız kollarını sallayarak "Gel!.. Gel!.." diyordu ona. Şerif'in gözüne karanlık bir perde indi. Geldiği yoldan geniş ve umursamaz adımlarla geri döndü.

Ellerini arkadan kavuşturdu ve evden çıkıp yağmurun altında yürümeye başladı. Muhsin'in ölümünde hissettikleri yeniden depreşti. Kendi kendine tekrarlayıp duruyordu: "Bu bir tesadüf olsa gerek!" Gözleri kararıyordu. Yağmur gittikçe hızlanmış olsa da fark etmiyordu. Mâzenderan manzaraları silik bir şekilde gözünde canlanmıştı, tozlu bir şişenin ardından görünür gibi. Hep bir ses vardı kulağında: "Sen rezilsin!.. Sen canisin!.."

Bu cümleyi önceden derin bir uykuda işitmişti. Bir daha dönmemek üzere çıkmıştı evden. Mevhum bir dünyada yaşadığını, eski, yeni ne varsa hiçbir şeyle bağlantısının olmadığını

hissediyordu. Tüm olup bitenlerden uzaktaydı! Yağmur ağ örmüştü çevresine adeta. Bu incecik ağ telleri arasında ıslanmıştı. Yağmur damlaları bu telleri tutup aşağı çeken inatçı yaratıklardı sanki.

Şerif serseri bir gölge gibi yağmur altında tenha ve ıslak sokaklardan geçip uzaklaşıyordu.

Katya

Geçenlerde tanıştırıldığım Avusturyalı mühendis birkaç akşamdır kafede sürekli bizim masaya geliyordu. Genellikle bir iki arkadaşımla oturmuş oluyordum; o da gelip izin istiyor ve bizim masaya oturuyordu. Arada bir Farsça sözcüklerin anlamlarını soruyordu bize. Farsça öğrenmek istiyordu çünkü. Birkaç yabancı dil bildiğinden, hele hele Türkçeyi anadilinden daha iyi bildiğini iddia ettiğinden Farsçayı öğrenmek onun için o kadar da güç değildi.

Geniş omuzlu, ciddi görünümlü, iri başlı bir adamdı. Lacivert gözleri vardı. Tuna'nın rengi sanki gözlerine vurmuştu. Kanlı canlı bir yüzü vardı. Yüksek ve çıkık alnının çevresindeki saçlar kırlaşmıştı. Sportmen vücudu ve ağır hareketleri kuvvetli ve sağlıklı olduğunu gösteriyordu.

Ne var ki bünyesi gözlerindeki kederli ve mahzun halle çelişiyordu. Yaşı kırk ya da biraz fazlaydı ama genelde daha genç gösteriyordu. Gürültüsüz patırtısız bir yaşam geçirmiş gibi ciddi ve sakindi. Sağ gözünün kenarında bir yara izi vardı. Gözünün, mühendislik mesleği dolayısıyla ya da yol yapımı sırasında patlamayla fırlayan taşlardan yaralandığını sanıyordum.

Edebiyata karşı özel bir ilgi duyuyordu. Dediğine bakılırsa onda iki kişinin hali ve şahsiyeti vardı. Bu kişilik gündüzleri mühendis oluyordu. İşi gücü matematik formülleriyleydi. Geceleri ise şair oluyor ve satranç oynayarak vaktini geçiriyordu.

Bir akşam tek başına oturuyordum masada. Baktım, Avusturyalı mühendis geldi, izin isteyip masama oturdu. O gece te-

sadüfen baş başa kaldık ve arkadaşlardan gelen olmadı. Bir süre konuşmadan müzik dinledik. Derken Stenka Razin orkestrası ünlü bir Rus şarkısını çalmaya başladı. Bu sırada onun gözlerinde ve yüzünde keyifle karışık bir acı gördüm. Belki o da bunu fark etti ya da içini dökme gereksinimi duydu. "Biliyor musunuz, bu parçanın bende unutulmaz bir anısı var. Bir kadına ait; gençliğimin üzüntüleriyle ilgili bir hal" dedi umursamazca.

"Ama bu Rus parçası."

"Evet, biliyorum. Ben bir dönem Rusya'da tutsak kaldım."

"1914 Dünya Savaşı'nda tutsak düştünüz galiba."

"Evet, savaşın başlarında Sırbistan cephesindeydim. Daha sonra Ruslarla savaşırken esir düştüm. Biliyor musunuz, tutsak hayatı pek hoş değil."

"Besbelli, hem de Sibirya'da tutsaklık! Siz Dostoyevski'nin *Ölüler Evinden Anılar*'ını okudunuz mu?

"Evet, okudum. Fakat büsbütün oradaki gibi değildi. Biz savaş esiri olduğumuz için bir dereceye kadar özgürlüğümüz vardı. Oysa o, mujiklerle hapisteydi. Aramızda profesörler, ressamlar, kimyacılar, heykeltıraşlar, kuaförler, cerrahlar, müzisyenler, şairler ve yazarlar vardı. Savaşta şarapnel isabet eden gözümü orada ameliyat ettiler."

"Sizin için çok zor olmadı mı?"

"Zorluktan amacınız ne? Önceleri gözleri üstümüzdeydi. Doğrusunu isterseniz ilkin halimizden memnunduk. Bütün gün hapis olmakla birlikte kendi kampımızda özgürlüğümüz vardı. Tiyatro kurmuştuk. Kulübeler yapmıştık kendimize. Üstelik her subaya ayda 25 ruble cep harçlığı veriyorlardı. O zamanlar Sibirya'da bolluk ve ucuzluk vardı. Genelde cep harçlığımızı ödemeseler bile yeterince yiyecek buluyorduk. Hem biliyor musunuz, bizim dışarıya çıkma iznimiz yoktu. Bir düşünün, yıllarca hapis kalmaya mecburduk. Yorgun, bitkin biri olmuştum ve tüm günümü kitap okuyarak geçiriyordum. Bir süre geçince yani altı ay sonra Türk esirleri bize katılınca Türkçe öğrenmek için onlarla dostluk kurdum. O sırada Arif bin Arif adında Kudüslü bir Arap genciyle tanıştım. Tahsile başladım ve kısa zamanda konferans verecek derecede Türkçe öğrendim. Aramızda öğrenimini yarım bırakmış öğrenciler bulunduğundan ders

verinemize izin verildi. Böylece dersler, konferanslar başladı. Tiyatro gösterisi yapıyorduk ve Rus kadınlar en iyi giysileri, dekorları ve diğer gereçleri bize dışardan sağlıyorlardı. Yaptıklarımız genellikle kaliteliydi; bu yüzden kamp dışından oyunlarımızı izlemeye geliyorlardı."

"Demek ki kendinize göre bir yaşam tarzınız vardı."

"Ne diyorsunuz! Ben sadece kendimle ilgili olanı anlattım. Biz bir tepe üzerinde yer alan ve Krasnoyarsk* şehrine iki kilometre uzaklıktaki bir kampta hapistik. Kampın çevresine dikenli tel çekilmiş, altı metre yüksekliğinde direkler çakılmıştı ve tüfekli nöbetçilerin nöbet tuttuğu belirli aralıklarda kuleler vardı. Ama ben kulübemden çıkmıyor ve bütün vaktimi ya kitap okuyarak ya da konferanslarımın metnini hazırlayarak geçiriyordum. Beni teselli eden tek şey, mutlu ve genç, mutsuz ve yaşlı olan bütün bu tahsilli, sanatçı insanlarla yazgıda ortak oluşumdu."

"Ama savaş tehlikesini, gözyaşını, kurşun sesini, zehirli gazı, hep gözünüzün önünde duran ölümü unutuyorsunuz. Bütün bunlardan uzak mıydınız yani?"

"Dedim ya, bizim durumumuzu bilmiyorsunuz. Bizim günde sadece iki saat gezinti hakkımız vardı. Üstümüzdeki giysiler kırış kırış olmuş, kirlenmişti. İç çamaşırımız yoktu. Kışın sıfırın altında kırk elli derecede, yazın otuz derecede, ağıla sokulmuş hayvanlar gibi hapistik. Bunlar bir yana yangın, bulaşıcı hastalık ve yüz gösteren korkunç olaylar savaştan da beterdi. Bazen içimizden biri çıldırırdı. Bir akşam arkadaşlarla iskambil oynuyordum. Arkadaşlardan biri omzunda baltayla içeri girdi ve baltayı masaya öyle bir indirdi ki hepimiz yerimizden fırladık. Baltayı elinden almasalar, hepimizi paramparça edecekti. Bir Macar delirmişti. Köpek taklidi yapıp sürekli havlıyor ve bizi eğlendiriyordu. Beni teselli eden en önemli şey Arap arkadaşım Arif'in varlığıydı. Her zaman zinde ve her şeye karşı ilgisizdi. Bulunduğu yere neşe getirirdi. Dahası var; esaret günlerine ait anılarımı Arif'le birlikte bir Viyana gazetesinde 'Katya' adıyla yayımladık. Çok uzundur; anlatamam."

"Peki neden Katya?"

* Bugün Rusya Federasyonu'nun orta doğu kesiminde yer alan ve Orta Sibirya'da büyük bir alanı kaplayan bölge ve bu bölgenin merkez şehri. (Ç.N.)

"Sahi, ondan bahsetmeliyim. Konudan uzaklaştım iyice. Benim için ilk ve son kadındı o. Unutulmaz bir etki bıraktı bende. Biliyor musunuz, daima kadın bana gelmelidir. Ben kadına asla gitmem. Ben bir kadının yanına gidersem, o kadının kendisini benim için teslim etmediğini, param için, çapkınlık için ya da benim dışımda bir nedenle teslim ettiğini hissederim. İşin içinde yapmacık bir şeyler olduğunu hissederim. Oysa, ilk önce kadın bana gelirse, taparım ona. Anlatacağım hikâye bu olaylardan biri. Hiç unutamayacağım tek romantik anı. Üstünden on sekiz, yirmi yıl geçti ama hep gözümün önündedir.

"Krasnoyarsk yakınlarında esirdik. Arap gençle aramızda gerçekten kardeşçe ve birbirimizden ayrılamayacağımız kadar dostluk kurulduktan sonra ikimiz de aynı kulübede kalıyorduk. Günümüz dil öğrenmek veya iskambil oynamakla geçiyordu. Ben ona Almanca öğretiyordum, o da bana Arapça. İyi hatırlıyorum; bir gece lambamız yoktu. Divite yağ döktük ve gömleğimizden söktüğümüz ipliklerle fitil yaptık. Bu kandilin ışığında çalıştık. O sıralarda Türkçemi bayağı ilerletmiştim. Çin'den, İsveç'ten, Norveç'ten ve Danimarka'dan kitap getirtiyordum. Arif siyah kıvır kıvır saçlı, şen şakrak ve kaygısız, güzel bir gençti.

"Her neyse, 1917'de Türklerden ayırmak üzere Arap esirleri çağırdılar ve Arap arkadaşım benden ayrıldı. Ona para verdiler ve hareket hazırlığını yapmak üzere Krasnoyarsk şehrine gönderdiler. Türkler 'Bize karşı savaştığı için ayırdılar bizden, görüyor musun!' diye kızdılar bana. Fakat Arif yakışıklılığı ve Doğulu yüzüyle Krasnoyarsk'ta kızların ilgisini çekti ve gününü gün etmeye başladı. Arada bir yanımıza geldiği oluyordu. Bir gün o kirli pasaklı halimle kitap okurken kapı açıldı birden. Genç ve güzel bir kızın odama girdiğini gördüm. Yerimde donakalmış, kızı baştan aşağı süzüyordum. Kız bir melek ya da hayali bir varlık gibi geldi bana. Üç dört yıldır pasaklı bir halde ölümcül bir hayat sürüyordum. Sakalım Rasputin'inki gibi göğsüme kadar uzamış, elbisem vücuduma yapışmıştı. Zamanımı kitaplar ve kâğıt parçaları arasında geçiriyordum. Benim mezbelemde tertemiz ve güzel bir kızın bulunması inanılmazdı. Bu kız Almanca da biliyordu. Benimle konuşmaya baş-

ladı. Fakat o kadar keyiflenmiştim ki kıza cevap bile veremiyordum. Onun ardından kapı açıldı ve arkadaşım Arif girdi içeri. Gülünce, bu işi beni şaşırtmak için yaptığını anladım. Özellikle onu getirmişti; sevgilisini bana göstermek için. Bunu yüreğimi yakmak amacıyla değil, sadece eğlence ve şaka olsun diye yapmıştı. Biliyordum çünkü onun ruh halini. Arif 'Gel, şehre gidelim. Senin için izin alırım' dedi. Kaç yıl sonra ilk kez şehre gidecektim. Nihayet benim için izin alan Katya'yla ve Arif'le birlikte şehre doğru yola çıktık. Caddede karlar erimeye yüz tutmuş, bahar başlamıştı. Ne halde olduğumu tasavvur edemezsiniz. Yenisey ırmağının kenarından geçiyorduk ve sevinçten içim içime sığmıyordu. Genç kızın güzelliğine vurulmuştum. Yol boyunca kız dereden tepeden konuştu. Yıllar sonra mezarından çıkıp pırıl pırıl bir dünyaya doğan ölü gibiydim ve ne onunla konuşmaya cesaret ediyor, ne cevap verebiliyordum. Nihayet şehre girdik. Kız bizi elektrik lambalı, beyaz örtülü masası, sandalyesi ve yatağı bulunan bir odaya götürdü. Köylüler gibi kapıya duvara bakıyor ve 'Düş mü görüyorum, uyanık mıyım yoksa?' diye soruyordum kendime. Arif'le birlikte masaya geçtik. Kız çay getirdi bize. Sonra benimle konuşmaya başladı. Meclisi şenlendiren, iş bitiren ve geveze kızlardandı. Sonradan kız olmadığını, kocasının savaşta öldüğünü ve küçük bir çocuğunun da olduğunu anladım. Evlerinde bir mühendisle karısı da vardı. Mühendisin karısını önceden tanıdığı için birlikte yaşıyorlardı. Galiba odayı kiralamıştı ona. Geceyi orada geçirdik. Aklıma, hayalime getiremeyeceğim bir geceydi. O genç kadına âşık değildim. Bu düşünceyi aklımdan bile geçirmezdim. Tapıyordum ona. Benim için bir et kemik yığını değil, bir melekti o. Karanlık, anlamsız ve tekdüze hayatımı bir anda aydınlatan kurtarıcı melekti. Onunla konuşamıyor, elini öpemiyordum.

"Sabah geri döndüm ama ne halde! Tek bildiğim, hapiste yaşamak benim için dayanılmaz olmuştu artık. Ne uyuyabiliyor, ne yazabiliyor, ne çalışabiliyordum. Her hafta verdiğim iki konferanstan hastalığımı ileri sürerek vazgeçtim. Bu olaydan sonra her şey belli belirsiz bir anlam kazanmıştı gözümde. Bu olayların tümünü düşte görüyordum sanki. İki üç hafta sonra Katya'dan bir mektup geldi bana."

"Nasıl mektuplaşıyordunuz?"

"Nöbetçilerin gözünden uzaktaki bir direğin altını mahpuslar kazmıştı. Biz de kaldırılıp tekrar yerine konulabilecek şekilde direği kesmiştik. Her gün nöbetleşe birimiz gizlice gidiyor, ihtiyacımız olan şeyleri alıp getiriyor ve mektupları da ulaştırıyordu yerine. Bir keresinde mektubuna, bizim yüzme günümüz olan perşembe günü ırmak kenarında yürümemi ve beni görmeye geleceğini yazmıştı. Sanırım Arif söylemişti ona. Haftada iki gün yüzme hakkımız vardı. Tabii bu kadın güzel ve hoşsohbet olduğu için yasak bölgeye giriş izni alabiliyordu. Mahpuslarla ilişki kurmaktan hoşlandığı için bu yol gelmişti aklına. O perşembe günü bizi ırmak kenarından götürürlerken korku içinde titreye titreye dediği yere gittim. Ormanda biraz ilerleyince Katya'yı gördüm. Gidip ırmak kenarına oturduk. Yemyeşil ve gür orman çevremizi kuşatmıştı. O yine sohbete başladı. Ben sadece onun elini alıp öpmüştüm ki Katya dayanamadı ve kendini benim kucağıma bıraktı. Kendisini teslim etti. Doğrusu aklımın köşesinden geçirmiyordum böyle bir şeyi. Çünkü benim için kutsal ve el sürülmez bir varlıktı o!

"O günden sonra hapis hayatı benim için hiç çekilmez oldu. Bu işi üç dört kez daha tekrarladık; yüzme günleri gizlice onunla buluşuyordum. Nihayet bir hafta ondan haber alamadım. Derken bir mektup daha geldi ondan. Bir dahaki sefere biz yüzmeye giderken geleceğini, bana elbise getireceğini yazmıştı. Birkaç gece kaybolabileceğimi bildirdim arkadaşlara ve yerime imza atmalarını rica ettim. Dörder dörder bahçede durup birinin bizi saydığı sayımdan korkumuz yoktu. Çünkü bu iş sadece eğlendiğimiz zamanlar olurdu ve sayı hep değişirdi. Bu yüzden doğru dürüst bir sayım gerçekleşemezdi. Her neyse, randevu günü ırmak kenarında gördüm onu. Bana uzun bir Çerkez elbisesi ile bir kürk külah getirmişti. Elbiseyi giyip külahı başıma geçirdim. Birlikte yola koyulduk.

"Mahpus garnizonundan şehre iki saatlik yol vardı. Yolda biriyle karşılaşacak olsak Katya benimle Rusça konuşuyordu. Ben de cevap vermiyor, sadece "Spasibo"* diyordum.

* Rusça: "Teşekkür ederim." (Ç.N.)

"Nihayet evine gittik. Sabaha kadar onun odasında kaldım. Ertesi gün Rus mühendis, karısı ve çocuğu ile birlikte dağlarda gezinti yapmak üzere hareket ettik. Doruğu üçe ayrıldığı için 'Üç sütun' denilen dağdaki gezimiz üç gün sürdü. Ormanda çadır kurup ateş yaktık. İnsanlardan ve gürültüden uzakta yepyeni bir dünyaydı burası. İyi yiyecekler yiyor, kaliteli içkiler içiyor ve ağaçların arasından yıldızları seyrediyorduk. Hafif ve cana can katan bir meltem esiyordu. Katya şarkı söylemeye başladı. 'Volga Gemicileri' ile 'Stenka Razin'i büyüleyici bir sesle okuyordu, Rus mühendis de bas dem tutuyordu. Katya'nın sesi kilise çanı gibi çınlıyordu kulağımda. Yerimde donup kalmıştım; ilk kez böylesi ilahi bir ses işitiyordum. Zevkten titriyor ve Katya'sız yaşayamayacağımı hissediyordum.

"O gece benim hayatımı etkiledi. Öyle bir haz duydum ki o saat hayatının sona ermesine bile razıydım. O zaman ölsem sonsuza kadar ruhum şad olacaktı. Sonunda geri döndük. Hiç unutamıyorum. Sabah uyandığımda Katya semaveri yakmış, bana çay koyarken kapı açıldı ve Arif içeri girdi. Yerimde dondum kaldım. Hiçbir şey demedi. Bir Katya'ya baktı, bir bana. Sonra kapıyı kapatıp çıktı. 'Ne oldu?' diye sordum Katya'ya. 'Çocuk o; boş ver. Her kızla içlidışlı. Böyle gençlerden hoşlanmam ben. Cehenneme kadar! Yoluna çıkan çiçekleri koparıp koklayan, sonra da fırlatıp atan biri o' dedi.

"Arkadaşım gitti ve ne kadar aradımsa da bir daha izine rastlayamadım."

Taht-ı Ebû Nasr

Chicago Metropolitan Museum iki yıldır Şiraz yakınlarında Taht-ı Ebû Nasr tepesinde bilimsel kazılar yapıyordu. Fakat içinde birkaç insana ait kemiklerin bulunduğu daracık mezarlardan, kırmızı testilerden, tahta kılıçlardan, bronz serpuşlardan, üç kenarlı temrenlerden, küpe, yüzük ve boncuklu gerdanlıklardan, bilezik, hançer, İskender ve Herakleios sikkelerinden, üç ayaklı büyükçe bir şamdandan başka ilginç bir şey bulamamıştı.

Arkeoloji ve ölü diller uzmanı Doktor Warner, çivi yazısıyla yazılmış, üstünde insan veya hayvan şekilleri olan silindirik boncuklar veya seramik kaplar üstündeki şekiller üstünde tarihi araştırmalar yapmak için boşuna uğraşıyordu. Meslektaşları Gorest ve Freeman kırış kırış sarı elbiseler giymiş, güneşin sıcağında çıplak kolları ve bacakları yanmıştı. Başlarında keten şapka, koltuklarında bir dosya sabahtan akşama kadar işçilere direktif veriyor, not alıyor, resim çekiyor, kazı yapıyorlardı. Ancak kırık cam koleksiyonu kabarıyordu sadece. Sonunda üçü de bu işten soğumaya başlamış, yıl sonuna kadar işleri toparlayıp gelecek yıl kazılara son vermeyi kararlaştırmışlardı.

Görünüşe bakılırsa, misyon başlangıçta Taht-ı Cemşid'deki* bu yere mal edilen büyük kapı ve taşlara aldanmıştı. Sadece siyah taştan büyük kapının baş kısmı ayakta kalmıştı. Halbuki duvar ve temele ait, aynı cinsten birkaç iri taş düzensiz bir şekilde oraya buraya yayılmıştı. Hatta bu taşlardan kırılmış bir parça, bi-

* Şiraz'ın kuzeydoğusunda yer alan, Yunanlıların Persepolis adını verdikleri antik şehir. (Ç.N.)

nada malzeme olarak kullanılmıştı. Tepeden aşağıya kadar inen bir merdivenin kalıntıları da çıkmıştı toprak altından.

Doktor Warner karşı tepedeki odalarda tüm gününü okumakla ve bulunan eşyaları düzenlemekle geçiriyordu. Bu odalar bir depo, bir mutfak ve lavabo, önünde sayvan bulunan, okuma, öğle yemeği ve oturmaya tahsis edilmiş büyük bir salondan ibaretti. Salonun solundaki oda yatakhane olarak kullanılıyordu. Kasım onların hem şoförlüğünü hem hizmetçiliğini yapıyor, yiyecek ve kar* getirmek için sık sık Şiraz'a gidiyordu. Çünkü İmamzade Dest-i Hızr ve Berm Dilek gibi yakın köylerle yol üstündeki bir çiftlik kalesinde ihtiyaç maddeleri azdı ve yeterince üretilmiyordu.

Berm Dilek diğerlerine göre hoş bir yerdi ve havası da ılımandı. Bu nedenle yazın Şirazlıların eğlence yeriydi. İnsanlar gereken eşyaları alıp gidiyor ve orada bir iki gece geçiriyordu. Doktor Warner ve arkadaşları da paydos ettiklerinde gezip dolaşmak için Berm Dilek'e gidiyor ya da salonda satranç oynayarak veya kitap okuyarak vakit geçiriyorlardı.

Fakat Sîmûye'nin lahdinin bulunmasıyla işler değişti. Hele hele Doktor Warner'in hayatında büyük bir değişim meydana geldi. Çünkü bu lahit arkeoloji açısından çok değerli buluntulardan biri sayılıyordu. Bunun yanı sıra Warner'in tüm vaktini alan önemli bir belgeyi de içeriyordu.

Bir gün Freeman işçilerden bir grupla karşıdaki dağın eteğinde kazı yaparken bazı izlere rastladı ve kireç harcıyla birbirine bağlanmış birkaç taşın kaldırılması sonucunda dağda açılmış bir tünel çıktı ortaya. Doktor Warner ve Gorest'in de katıldığı çalışmada yeraltı mezar odasında büyük bir taş lahit keşfettiler. Yekpare taştan dikdörtgen prizma şeklinde kesilmişti bu lahit. Bin bir zahmetle lahdi taşıdılar ve büyük salonun bitişiğindeki yatak odasına bıraktılar.

Olanca dikkat ve özeni göstererek lahdin üstündeki taşı kaldırdılar. Lahdin bir ucunda uzun boylu bir adamın mumyalanmış cesedi duruyordu. Bağdaş kurup dizlerini kucaklamıştı. Öne düşmüş başında iki sıra inci dizilmiş çelikten bir miğfer

* Yazları Şiraz'da buz yerine kar tüketilir ve kar Kûh-i Berfî'den [Karlıdağ] getirilir. [*Hidâyet'in notu.*]

vardı. Üstünde sırma işlemeli, değerli bir elbise, göğsünde mücevher kakmalı bir gerdanlık ve belinde bir yatağan görülüyordu. Elbisenin tümü özel bir yağla kaplanmış, üstüne çok ince ve şeffaf bir kumaş örtülmüştü.

Warner özenle mumyanın üzerindeki ince kumaşı çekti. Mumyanın ağzında duran ipek bez parçası çiğnenmişti. Üstünde kurumuş kan lekesi vardı sanki. Yüz etleri kemiğe yapışmıştı ve gözleri korkunç bir şekilde parlıyordu. Warner, tel halkaya bağlanmış ve mumyanın göğsü üzerinde eğreti duran muskaya benzer metal bir boru gördü. Boruyu telden ayırdı. Açınca içinden deriden yapılmış iki varak çıktı. Varaklardan birine Pehlevî yazısıyla bir şeyler yazılmıştı; daha küçük olanın üstünde birtakım geometrik desenler ve işaretler vardı. Warner lahitteki eşyalar hakkında daha çok araştırma yapmadan önce varağı okumayı görev bildi kendine.

Doktor Warner'in araştırma ve incelemeleri birkaç hafta sürdü. Bu süre içinde kendisini işine o kadar kaptırmıştı ki ne uyumuş ne bir şeyler yemişti. Çoğu zaman odada kendi kendine konuşuyor ve arkadaşlarının paydos etmesinden sonra deri varakta yazılı metin hakkında onlarla tartışıyordu. Bunun dışındaki zamanlarda büyü ile ilgili ilginç kitaplar okuyor, bunları anlayamayan arkadaşları onun çalışma yöntemine bakarak cinnet geçirdiğini sanıyorlardı.

Bir gün ikindi vakti Freeman paydos ettikten sonra, üstünde kargacık burgacık koyu kahverengi yazıların bulunduğu bir avuç bilye ile salona girdi. Bilyeleri salondaki üstü gazete, dergi ve fotoğraf albümleriyle dolu büyük masaya bıraktı. Doktor Warner ağzının bir kenarında piposuyla düşünceli düşünceli yürüyordu. Freeman'e yaklaşıp sordu:

— Gorest nerede?

— Dolaşmaya çıktı. Bir haftadır çok değişti. Hakkı da var hani; bizden genç çünkü. Güneşin altında tekdüze bir hayat; eğlence yok. Bayağı sıkıntı çekiyor!

— Şiraz'a mı gitti?

— Evet. Pazar günü onunla Berm Dilek'teydik. Sanırım bir kadın meselesi var işin içinde.

— Hareketlerini kontrol etmesi gerektiğini hatırlatmalıyız ona. Kanı kaynıyor tabii! Ama ona söylemeyi unuttum; bu gece

bir arada olmak istiyordum. Biliyor musunuz? Bu akşam saat sekizi çeyrek geçe vasiyetnamede yazılı direktif doğrultusunda tören yapmak niyetindeyim.

Freeman hayretle:

— Ne direktifi? Hani özel koşullar altında okunması gerektiğini söylediğiniz ve ölüyü dirilten dualar mı?

— Biliyorum, içinizden gülüyorsunuz bana. Yanılmayın, ben sizden daha da itikatsızım. Fakat hep düşündüm kendi kendime. Bu bir kadının vasiyetnamesi. Belki yüzlerce yıl önce mezara girmiş ve mektubunun okunmasını ümit ederek mumyalanmaya razı olmuş. Demek istediğim, kendisine ve kıskançlığına medyun olduğumuz bu kadının arzuları yerine getirilsin. Bize pahalıya mal olmaz. Sadece iki buhur lazım. Ben önceden temin ettim. Birkaç köz ateş ve yarım saatlik enerji tüketimi. Başka masrafımız yok. Henüz eskilerin sırlarını çözemedik! Kim biliyor ki?

— Komik değil mi? Direktifleri uygulamakta sorumlu olduğumuzu hissetmiyorum. Bu lahit başka birinin eline geçseydi, kendisini bu kadının dileklerini yerine getirmek zorunda hissedecek miydi bakalım?

— Mademki bizim elimize geçti, görevimizi yapmamız gerektiğine inanıyorum. (Tarih öncesi dönemlere ait bilyeleri göstererek) Siz sanıyorsunuz ki şu tarih öncesi bilyelere bakıp, ahmak bir insanın dört beş bin yıl önce bu dağ başında yaşadığının, bu çanakta yemek yediğinin tahmin edilebilmesi bir bilimdir. Oysa bizim yaşantınızla uzaktan yakından ilgisi yok. Ama bir insanlık trajedisini, duygusal bir trajediyi ihtiva eden şu ilginç vasiyetnameyi hurafe mi sanıyorsunuz? Herkesin bildiği şeyler bir yerde yenilgiye uğruyorsa, bunların şüphe ve tebessümle karşılanması doğaldır. Maksadımız para kazanılan resmi bilimler ise, burada bilim söz konusu değil, sadece eğlenmektir amacım. Bu denemeyi yapmayı vazifemiz olarak görüyorum, sonuç versin veya vermesin.

— Vasiyetnamedeki her şeyi çözemediğinizi ve henüz birtakım problemlerinizin olduğunu söylüyordunuz dün.

— Sadece bir kelimesini ya da bir cümlesini tam anlayamadım; gerisi tercüme edildi. Ama bu gece dolunay var ve vasi-

yetnamede belirtilen astrolojik şartlar mevcutken bu teşebbüsü erteleyemem. Yanılmak o kadar önemli değil. Vasiyetnamenin sonunda şunlar yazıyor: Büyü merasiminden sonra, yani sihirli dualaların okunmasından sonra tılsımı "ater"e yani ateşe atar. Hayır, cümle böyle değil. *"Çigun denmen teltem ra bin ater ogendet simuye or ahizet."* Yani "Bu tılsımı ateşe atar, Sîmûye kalkar." Acaba maksadı duanın okunmasından sonra ateş "atar" yani "söner" demek mi? Ateş sönerse, o zaman mumyanın kalkıp kalkmayacağını beklemek lazım. Belki de maksadı, ayrı bir varağa yazılan ve üstünde geometrik çizgiler olan tılsımdır. *Incantation*'dan sonra onu ateşe atmak gerek ki Sîmûye kalksın. Vasiyetnamenin tercümesi cebimde; bir dakika, okuyayım size.

Doktor Warner gidip koltuğa oturdu ve cebinden bir kâğıt çıkarıp okumaya başladı: " 'Tanrı'nın adıyla! Ben Vendespmuğ'un kızı, padişahın kız kardeşi ve Sîmûye'nin karısı, Berm Dilek, Şahpesend ve Kah-i Sepîd'in valisi Gûrendeht'im. Sîmûye'den bir çocuğum olmadan evliliğim on yıl sürdü. Kocam geleneklere ve Destûr-i Câvidan'a göre bir oğlan sahibi olmak için başka bir eş seçti. Fakat çabası boşunaydı. Çünkü doktorların dediğine göre o kısırdı. Ama Sîmûye dini emellerine kavuşmak için değil, sırf heves düşkünlüğünden büyücü bir kadınla meşveret etti ve bazı ilaçlar kullandıktan sonra adi bir orospuya gönlünü kaptırdı. Aramızdaki bir başka evlilik yapınama ahdine rağmen kararında diretti. Bütün gününü Kah-i Sepîd'de Horşid denilen orospuyla zevk u safa âleminde geçiriyordu. Hükümdarlığını, işini gücünü boşladı ve Horşid'in önünde bana hakarette bulunur oldu. Nihayet düğün hazırlıklarına başladı ve ben Sîmûye'ye koştuğum şartler uyarınca diri diri mezara gömülmeyi, rezilliğe katlanmaya tercih ettim ve intikam almak için büyücü kadına başvurdum. Sîmûye ile Horşid'in düğün gecesi büyücünün iksirini şarap kadehine koyup ona içirdim. Sîmûye yuşasp (yalancı ölüm) haline düştü.' "

" 'Büyücü kadın tılsımı ortadan kaldırıp Sîmûye'yi diriltecek karşı tılsımı da ayrıca verdi bana. Ama ben kocamla diri diri mezara girmeyi, kanımın mezarda ona yiyecek olmasını, yeraltındaki uzun ikamet süresince üçümüzün kanını emmesini Horşid'le evlenme alçaklığını kendine layık görmesine tercih

ettim. Erkek kardeşimin benim ahdimde durduğumu bilmesi için yazıyorum; onu tekrar diriltecek tılsım vasiyetnamenin ilişiğindedir.'

" 'Ey bu vasiyetnameyi okuyan kişi; şunu bil ki Sîmûye ölmemiştir ve yuşasp (yalancı ölüm) halindedir. Büyücü kadının direktiflerine göre mumyalanmıştır ve bu tılsımla dirilecektir. Bu işlem için dolunaylı bir gecede seninle lahit arasında bir perdelik uzaklık olmalıdır. Buhurdanı yakıp mendele (yuneye) koysunlar. İçine güzel kokular atsınlar ve şu kelimeleri yüksek sesle tekrarlasınlar. (Burada Pâzend'de* yazılı kelimelerin metni var; sanırım Süryanice. Manası anlaşılmıyor; sadece okunması gerekiyor. Her halükârda büyü merasiminde okunan duaların manasını bilmek zorunlu değildir.) Sonra tılsımı ateşe atsınlar; Sîmûye kalkacaktır.' İşte bu son bölümü tam anlamış değilim. Ama dinlediğiniz gibi gerekli direktiflerin hepsini vermiş."

Freeman başını salladı: "Kadının ebedi kıskançlık öyküsü!"

Warner gözlüğünü çıkardı, temizledikten sonra tekrar taktı.

— Kıskançlık dramının yanı sıra bazı önemli hususları da anladım. Birincisi, Sâsânîler döneminde ayyaş bir hükümdarın ev halini aydınlatıyor. İkincisi, Taht-ı Ebû Nasr bölgesine Berm Dilek, Şahpesend ve Kâh-i Sepîd diyorlarmış. Dest-i Hızr, "Bâğ-i zindan" imiş. (Bunu başka belgelerde bulmuştum.) Üstelik şunu da anlıyoruz ki Sâsânîler zamanında "hitodes" yani kan bağı olan yakın akrabalar arasında evlilik yaygınmış ya da en azından üst düzey yöneticiler ve nüfuzlu kişiler arasında âdetmiş. Fakat önemli olan mesele, şimdiye kadar kabirde bu kadar çok ölü kemiği bulunmasının sebebini bilmiyorduk. Buranın ahalisinin dediklerine bakılırsa, eskiden biri çok yaşlanır ve iş yapamayacak duruma gelirse, gençler onu törenle şehir dışına çıkarır ve yeryüzünde insanlara zahmet vermemesi için diri diri mezara gömerlermiş. Bu inanış bazı değişikliklerle kimi Afrika kabilelerinde de vardır. Ben de şimdiye kadar bu görüşteydim. Fakat buradaki belgeden anlaşıldığına göre bir adam öldüğünde karılarını da onunla birlikte diri diri gömüyorlarmış, öbür dünyada arkadaş olsunlar diye. Eski kavimlerde bu inanış varmış. Öte yandan, bildiğimiz gibi, mumyanın ağzı kuru kan gibi bir şeye

* *Avesta*'nın Pehlevîce şerhi. (Ç.N.)

bulaşmış. Halk inancına göre bir ölü, kefenini ısırırsa, ölüler arasında yaşayanlara karışır. Bu belayı defetmek için kabristanlarda araştırma yapıp hunhar ölüyü bulduktan sonra başını bir vuruşta bedeninden ayırmak gerekir. Deri varaktaki metinde "Kanımız ölünün yiyeceği olsun" yazılmış. Şimdi halk inançlarının ayrıntısına girmek istemiyorum ama, önemli olan bizim burada gerçek ve tarihi bir belgeyle karşı karşıya oluşumuz. Acaba Sîmûye yalancı ölüm halindeyken karılarının kanıyla mı beslendi? Acaba bu yiyecek bir kişiye birkaç yüzyıl yetecek kadar mıydı? Ya da bu durumdayken bir süre sonra yiyecek gereksinimi duymuyorlar mı? Ben hurafelere inanmam fakat itikatsızlığımda da mutaassıp değilim. Sadece o zamanki inançları merak ettim. Hurafeler, kuruntular bir yana, bugün bilim her duygusal olayı, her fenomeni kendisine bağlı ayrıntılardan temizleyerek titizlikle araştırmaya tabi tutmak zorundadır. Fakat...

Bu sırada Gorest ıslıkla bir vals çalarak şaşkın şaşkın içeri girdi. Yanında iri, kahverengi bir köpek vardı. Şapkasını masaya fırlatıp Kasım'a şerbet getirmesini söyledi.

Doktor Warner sözünü yarıda kesti ve Freeman'e baktı.

Warner Gorest'e: "Şimdi Freeman'le sizin hakkınızda konuşuyorduk."

"Eminim beni övüyordunuz."

Warner: "Kulağınızı çekmeye karar verdik."

"Freeman'in dediklerine inanmayın. Othello gibi kıskançtır o. Size müjde vermeye geldim. Çok güzel bir şey oldu. Bu akşam ikiniz de konuğumsunuz."

İnga adlı kahverengi köpeğin başını okşadı. Warner tekrar piposuna tütün koyup yaktı ve ustalıkla piposunu içmeye başladı. Kasım üç bardak şerbet getirip önlerine bıraktı.

Gorest şerbetten bir yudum aldıktan sonra: "Bu gece ikiniz de Berm Dilek'te konuğumsunuz. Orada üç bayan var. 'Arap geceleri'* gibi bir gece geçirelim. Doğu'da değil miyiz yani? Şimdiye kadar başımızı kavuran yakıcı güneş ile gözümüze tutya ettiğimiz toz topraktan başka bir şey geçmedi elimize. Ölü kemikleri ve eski dünyaya ait çürümüş eşyalar arasında yaşamaktan içimizdeki yaşama duygusu öldü. Doktor, siz kendinize garip bir

* Binbir Gece Masalları. (Ç.N.)

yaşam tarzı seçmişsiniz. Bütün gününüzü güneşin alnında kavrulmuş bir odada araştırma yaparak geçiriyorsunuz. Geceleri uykunuz tutmuyor, çoğu kez kalkıp kendi kendinize konuşuyorsunuz; eğlenceyi, gezmeyi tozmayı kendinize haram etmiş, kitaplarınıza dalmışsınız. İnanın, bu işler insanı erkenden ihtiyarlatır!"

Warner: "Öğütlerinize çok teşekkür ederim. Ama ne yazık ki bu akşamki davetinizi kabul edemeyeceğim. Şimdi kulak verin sözüme. Size öneride bulunuyorum. Bu gece birlikte olalım. Bana biraz yardım edin. Çünkü Gûrendeht'in vàsiyetnamesinde yazılı olanları uygulamak düşüncesindeyim. Bu gece dolunay var ve bir aya kadar işimiz bitecek. Raporumuzu hazırlamalıyız. Eğlenecek daha çok zamanımız var."

Gorest gülmeye başladı: "Hepimizle dalga geçen şu rind kadının vasiyetini ha? Şaka ediyorsunuz. İşin buraya varacağını sanmıyordum hiç. Şimdi şu ihtiyar maymunu diriltmeye ciddi ciddi karar verdiniz öyle mi? Yeryüzüne insan kıtlığı düştü de birini daha ekleyeceksiniz öyle mi!? Bu durumda New York Ruh Çağırma Derneği günümüzü gösterir bize!"

Üçü birden gülüştü. Gorest: "Beş aydır şu çölde köpek gibi çalışıyoruz. Lahdin keşfinden sonra herhalde biraz eğlenmek hakkımızdır. Sizi düşünmekle hata etmişim! Otomobille Şiraz'a gittim. Üç hanım ve onların ısrarıyla iki çalgıcı getirdim yanımda. Garip olan bir şey var; lahdin keşfi dillerde dolaşıyor ve bu kadınlar da bizim büyük bir define bulduğumuzu sanıyorlar. Her neyse, şimdi Berm Dilek'teler. Çadır kurdular; bu gece orada kalacaklar. Hiç kimse yok; tenha mı tenha. Acaba şu viski şişelerinden kaldı mı? Yiyecekten yana her şey hazır. Kasım'ı gönderdim; her şeyi hazırladı."

Doktor Warner ciddi bir tavırla: "Misyonun otomobiliyle böyle eğlencelerin yapılmasına karşıyım. Omuzlarımızda ağır bir sorumluluk taşıdığımızı unutmamalıyız. Ahlak ve davranışlarımıza dikkat ediyorlar. Bu küçük yerde insanın içtiği su bile bilinir. İki gün sonra Kasım veya işçiler hakkımızda bin türlü dedikodu çıkarabilirler. Skandal istemiyorum. Sizi uyarıyorum; bu son olsun!"

Gorest: "Emin olun; bizi gören olmadı. Çünkü onlar şehir dışına gelmişti. Fakat ilginç olan şu ki, bu gece Doğu sazımız

var. Çalgıcılar Yahudi ve sadece yerli sazları çalıyorlar. Belki de buraların bayındır olduğu zamanlarda çalınan, Sîmûye kendi topraklarında yaşarken çalınan sazlardır bunlar. Diyelim ki sizin yaşlı maymunun tek başına üç kadını vardı. Oysa bize ancak birer kadın düşüyor. İnanın, biraz da diriler arasında yaşamak gerek. Ama önceden söyleyeyim; en küçüğü Horşid Hanım benimdir; bilesiniz."

Warner birden düşünceli düşünceli: "Horşid Hanım mı?"

Gorest: "Evet, Horşid Hanım. Uzun boylu bir kız. Işıl ışıl gözlü, yuvarlak yüzlü ve siyah saçlı biri. Doğu fıstıklarından. Biliyor musunuz, önce o beni beğenip mektup göndermiş. (Freeman'e dönerek) Hatırlıyor musun, hani pazar günü Berm Dilek'te bana işaret eden kızı?"

Warner: "Ne garip bir rastlantı! Sîmûye'nin son karısının adı da Horşid'di!"

Gorest: "Şaka yaptığınızı sanıyordum. Ama görüyorum ki bu masala adamakıllı kaptırmışsınız kendinizi. Yani iskeletin canlanıp o dünyadaki macerasını bize anlatacağını mı sanıyorsunuz? Gülünç bir roman olur bu. Allah'tan kıyamet gününe daha çok var. Mücevherlerini alırsak, ihtiyatlı davranmış oluruz. O zaman ölünün dirilip dirilmeyeceğini denersiniz!"

Warner ciddi bir tavırla: "Mumyanın terkibine dokunmamalı."

Gorest: "En azından silahsızlandıralım ve yatağanını alalım bari. Dirilecek olursa toplu kıyıma kalkışıp da mücevherlerini yanında götürmesin."

Warner gözlüğünü düzeltti: "Bana takılmakta haklısınız. Gerçekten de acayip ve inanılmaz bir konu. Ben de emin değilim asla. Fakat yalancı ölüm hali sır dolu. Eski dünyadaki büyücülerin yaptıkları şeyler hakkında bilgi sahibi değiliz. Hiç şu mumyanın gözlerine dikkatlice baktınız mı acaba? Gözleri parlıyor, canlı ve bakıyor. Şehvet ve kin dolu bir bakış. Belki biraz da utangaçlık var. Sanki hayata doymamış gibi. Şimdiye kadar itiraf etmemiştim, ama yaşam kıvılcımı gözlerinin derinliklerinde kalmış. Diyelim ki dirilmedi; Freeman'e söylediğim gibi bir şey kaybetmiş olmayacağız. Ama ya dirilir veya sadece kımıldarsa! Düşünün bir kere; dünyada benzeri görülmemiş bir olay olacak!"

Gorest: "Düşünmek bile mümkün değil. Bilmek istiyorum; bunca yüzyıl sonra, farz edelim ki ölü mumyalandı ve organları özel ilaçlarla taze tutuldu, bütün bunlar faraziye. Bu durumda Sibirya karları altında hiç bozulmadan kalan mamutun da tekrar dirilmesi mümkün olur. Dediklerinize göre bunca yüzyıl sonra mumyanın tekrar canlanması mümkün mü sizce?"

Doktor Warner: "Ben sizden daha güç inanırım. Ama yalancı ölüm denilen şey bugün de az çok müşahede edilen bir fenomen. Örneğin Hindistan yogileri bir haftadan birkaç aya kadar yeraltında kalıp tekrar canlıların dünyasına dönebilirler. Bu olay defalarca gözlenmiştir. Öte yandan bunun doğal bir şey olduğunu sanıyorum. Kış mevsimi boyunca uyuyan hayvanlar yalancı ölüm halinde değil midir? Sîmûye ilaç, tılsım ve meçhul kuvvetler aracılığıyla yalancı ölüm haline girmiş ve bilmediğimiz yöntemlerle mumyalanmış. Bu durumda organları hastalık veya yaşlılık nedeniyle eskiyip bozulmamış, canlılığını korumuş. Okullarda öğretilen bilimleri, dinsel inanç ve hurafeleri göz önünde bulundurup daha dikkatli bakacak olursak, yaşamda her şeyin mucize olduğunu görürüz. Burada oturup konuşan ikimizin varlığı da bir mucize. Saçlarım birdenbire dökülmüyorsa, bir mucize. Şerbet bardağı camıyla birlikte elimde buhara dönüşmüyorsa, bu da bir mucize. Alıştığımız ve bize doğal gelen kesin mucizeler ve bunlara aykırı olup da bizim alışkın olmadığımız başka doğal bir şey bizim için mucize sayılır. Bugün bir bilim adamı kendi laboratuvarında canlı bir varlığı bir süre için yalancı ölüm halinde tutmayı başarır, istediği zaman bu ortamı yaratır ve iddiasını ispat etmek için matematik formüllerine, fizik ve kimya kurallarına göre bir kitap yazarsa, herkes inanır buna. Çünkü bugün insanoğlu kendini beğenmişliğiyle doğaya inanmaz olmuştur. Yaptığı keşif ve buluşlarla kendisini akl-ı küll sanıyor ve doğanın tüm sırlarını çözdüğünü iddia ediyor. Ama aslında en küçük şeyin mahiyetini bile anlamakta âciz kalıyor. Mağrur insan kendi bilgilerini belge sayıyor ve doğa olaylarının kendi formüllerine göre gerçekleşmesini istiyor. Eskiden insanoğlu daha sade ve âcizdi ve mucizeye daha çok inanırdı; bu yüzden de sık sık mucize olurdu. Demek istediğim, doğa ve kanunlarına daha yakındı ve onun meçhul güçle-

rinden daha iyi yararlanabilirdi. Günümüzdeki dakik bilimlere karşı olduğumu sanmayın sakın. Aksine insanın keşfetmediği olaydan daha garip bir şey olmadığına inanıyorum. Bunun dışında kalanlar gülünç ve inanılmaz olacaktır."

Meraklanmış gibi görünen Gorest: "Sizin varsayımlarınızla işim yok benim. Belki de benzerine rastlanmayan bu mucize mümkündür. Ama denememizde başarılı olamazsak, bu çok kuvvetli bir ihtimaldir, yarın şoförün, işçilerin gözünde itibarımız kalmayacak ve dillere düşeceğiz."

"Ben gereken önlemi aldım. Özellikle şoföre izin verdim. Yarın da pazar. Bir işimiz yok nasıl olsa. Gitmenize karşı olmamın sebebi, birbirimize yardımcı olmaktı. Çünkü direktife göre lahit bitişik odada olmalı. Yani şimdi durduğu yerde ve salondan bir perde ile ayrılmalı. Biraz yardım ettikten sonra isterseniz sevişeceğiniz yere gidebilirsiniz. Ya da orada, odanın üstünde sessizce durup işlemi kontrol edersiniz."

Gorest: "Ama bir şey daha var. O zamanlar bu merasimi yapmak için bugün unutulan özel koşulları yerine getiriyorlardı."

"Ben elimdeki imkânlarla gereken araştırmayı yaptım. Bu işlemi biliyorum. Büyücünün koruyucu güçlerinin karşısında bir hisar görevi üstlenen dairenin içinde efsunlar okunmalı. Dairenin kömürle, ayrıca irade ve iman ile çizilmesi gerekiyor. Efsunlar yüksek sesle okunmalı. Çünkü büyüde sözün etkili oluşu ve özgüven çok önemli. Aynı şekilde kokulu buhur taneleri fizik ötesi güçlerin etkisini artırıyor, uygun bir atmosfer yaratıyor. Bu konuda emin olabilirsiniz."

Gorest: "Gerçekten bu kadar ciddi olduğunu sanmıyordum. Kalıyorum öyleyse."

Akşam yemeğinden sonra Doktor Warner ve arkadaşları lahdi güçlükle yatak odasının kapısına kadar çektiler. Warner mumyanın önündeki, dibinde siyah bir maddenin yapıştığı kandili yaktı ve bronz buhurdanı lahitten çıkarıp salona geçti, kapının önündeki perdeyi çekti. Freeman halıyı yarısına kadar katladıktan sonra buhurdanı yaktı. Warner önceden hazırladığı bir avuç günlük, üzerlik ve sandalı közlerin üzerine serpince havaya yoğun bir duman ve koku yayıldı. Sonra kömürle kendi çevresine bir daire çizdi. Cebinden deri varağı çıkardı, buhurdanın

önünde durdu ve varağa bakarak yüksek sesle efsunu okumaya başladı. Freeman ile Gorest salonun bir ucunda ses çıkarmadan sandalyede oturmuş Warner'i seyrediyorlardı. İnga da ayaklarının önünde yatıyordu.

Warner anlamını bilmediği tuhaf sözcükleri tane tane okuyordu. Fakat efsunu okurken üstünde geometrik çizgilerin yazılı olduğu öteki tılsım elinden kayıp önündeki buhurdana düştü ve yandı. Duman ve koku içinde ne olduğunu anlayamadan Warner'e bir haller oldu, başı dönmeye başladı. Korku ve sinirle karışık bir titremedir aldı. Arada bir sesi çatallaşıyor ve gözleri kararıyordu.

İtaatkâr bir köpek olan ve oracıkta yatan İnga birden kalkıp kapıya doğru fırladı ve ulumaya başladı. Fakat efsun merasiminin bozulmasını istemeyen Gorest, İnga'yı tasmasından tutup zorla getirdi ve masanın altına yatırdı. Oysa köpek telaş içinde yerinde duramıyor ve odadan çıkmak istiyordu. Bu sırada Warner titrek sesiyle anlaşılmaz birkaç sözcük daha söyledi. Derken bacakları çözülmüş ya da dumandan etkilenmiş ve aşırı çaba göstermekten bitkin düşmüş gibi sinirli bir şekilde yere yığıldı. Gorest ile Freeman onu alıp kanepeye yatırdılar.

Tılsım ateşe düşer düşmez hoş kokular yayan kandilin aydınlığında mumya titredi, hapşırdı, başını kaldırıp donuk bir hareketle yerinden kalktı. Lahitten çıkarak pencereye doğru yürüdü. Warner'in sıkı kapamayı unuttuğu pencereyi açarak dışarı çıktı. Siyah ve kuru uzun cüssesiyle ağır adımlar atarak Dest-i Hızır tarafına doğru gitti.

Hafif bir esinti vardı. Gökyüzü kurşundan bir kapak gibi ağır ve şeffaftı. Aşağı inmiş gibi görünen ayın göz alıcı aydınlığı tepeyi aydınlatıyor ve doğaya cansız ve uçuk renkli bir hava veriyordu. Bu manzara bu dünyaya ait değildi sanki. Sağ taraftaki Taht-ı Cemşid kapısı, kara taşıyla geçmişten kalan tek yapıydı. Gerisi kenarında toprak birikmiş çukurlardan ve mezarlardan ibaretti. Boyundan uzun gölgesi Sîmûye'yi takip ediyordu.

Bu sırada salondan İnga'nın uluması duyuldu. Fakat Sîmûye aldırış etmeden düzenli ve geniş adımlar atmaya devam ediyordu. Kurulmuş gibiydi ya da meçhul bir kuvvetle hareket ediyordu. Ay ışığı gözünü almış gibi ışıl ışıl parlayan gözlerini yere çe-

virmişti. Kendi zamanı ile şimdiki zaman arasındaki değişikliği fark etmemişti besbelli. Düşünceleri şarabın latif buharında dalgalanıyordu; Horşid'in elinden alıp içtiği ve kendinden geçtiği, yakıcı, erguvan rengi şarabın.

Dest-i Hızr ve Berm Dilek'te uzaktan bir iki ışık geliyordu. Ama Sîmûye içtiği şarabın verdiği son neşeyi kaybetmemiş gibi eski hayatının son dakikalarına dalmıştı. Efsanemsi, silik ve karmakarışık bir hayat, şiddetli ve hararetli bir hayat sürüyordu önceki hayatından geriye kalanlar arasında. Eski mülkünde yürüdüğünü sanıyordu ve aklı fikri Horşid'deydi. Horşid'le ilk karşılaşmasından itibaren bütün karışık ve silik anılar beyninde şekillenmiş, canlanmıştı. Sanki hayatı sadece bu anılara bağlıydı ve onun aşkıyla dirilmişti!

Sîmûye Horşid'le ilk karşılaştığı meclisi hatırladı. O gün adamlarıyla birlikte ava çıkmıştı. Çölde aç susuz giderken bir çadıra sığınmıştı. Derken çekici yüzlü, iri parlak gözlü bir çöl kızı çadırın önüne geldi. Buruşuk kırmızı mintanının altından limon büyüklüğündeki memelerinin uçları görünüyordu. Şalvarı ayak bileklerine kadar inmişti. İçi buz gibi soğuk ayran dolu deri bakracı kuyudan çekip gönül çalan bir gülümsemeyle ona verdi. Sîmûye ayran bakracını kıza uzatırken kızın elini eline alıp sıktı. Horşid zarif bir hareketle ve kıvrakça elini çekti ondan. Yine gülümsedi. Sağlam ve bembeyaz dişleri göründü. "Susuzluğun geçti mi?" Horşid konuğunun hükümdar Sîmûye olduğunu bilmiyordu. Bu cümle yüreğinden etkiledi Sîmûye'yi. Büyücü kadın güçlenmek ve genç kalmak için bakire kızlarla haşır neşir olmasını söylememiş miydi ona? Üstelik tanıştığı eşraf kızlarının hiçbirini beğenmemişti.

Bu olay Sîmûye'nin ona gönlünü kaptırmasına yetti. İlk karısı Gûrendeht'e söz vermesine rağmen o günden sonra aklı fikri çöl kızındaydı. Birkaç defa hediyeler gönderdi ona. Ve nihayet ilk karısının sırf kıskançlık yüzünden Horşid'e iftira etmesine, onu ölümle tehdit etmesine rağmen Horşid'e görücü göndererek resmen istedi ve görkemli bir düğün gecesi tertipledi.

O gece Sîmûye Berm Dilek'e giderken çok fazla ateş yakmışlardı. Konuklar halay çekiyor, alkış tutuyor, şarap içip ateş başında dans ediyorlardı. Sarhoştular ve yüzleri alev karşısında kızar-

mış, pırıl pırıl parlıyordu. Sîmûye geleneğe göre kalabalık arasında dolaşarak Horşid'i arıyordu. Derken şarkıcıların çalıp söylediği bir eğlence meclisine yaklaştı. Mücevher işlemeli giysiler içindeki Horşid kenarda bir ağaç kütüğüne oturmuştu. Sîmûye üç kez ağaçların arasından Horşid'e seslendi. Horşid zarif bir hareketle tepsiden erguvan rengi şarap konulmuş bir kadeh aldı, gidip Sîmûye'ye verdi kadehi. Sîmûye elini Horşid'in beline doladı ve usul usul kasrın bahçesindeki ağaçların arasında gözden kayboldu. Sonra bir ağaca yaslanıp Horşid'in ince ve ateşli vücudunu kucakladı, geniş göğsüne bastırdı. Horşid gözlerini kapamışken Sîmûye kızdan aldığı erguvan rengi şarabı sonuna kadar içti. Kadehi bir yana attıktan sonra dudaklarını Horşid'in yarı açık ağzına yaklaştırdı. Fakat Horşid başını çevirince dudakları boynuna yapıştı. Bu sırada güçlü ve yakıcı şarap Sîmûye'nin tüm damarlarına kadar yayıldı. Sîmûye kendinden geçti, bacakları titredi, ellerinden, ayaklarından kalbine doğru bir soğuk dalgası yayılmaya başladı. Daha sonra ne olduğunu anlayamadı.

Sîmûye şimdi sarhoşluk uykusundan uyandığını düşünüyordu. Şarap belleğine karanlık bir perde çekmişti. Düşünceleri şarabın latif buharında dalgalanıyor, kaynıyor, tüm varlığıyla Horşid'e karşı yakıcı, delicesine bir aşk besliyordu. Susamıştı Horşid'e. Horşid'in sıcak vücuduna, alıcı gözlerine, ince endamına muhtaçtı. Aydınlığa, açık havaya ve saza gereksinim duyuyordu. Sarhoşluğu geçmemiş gibiydi. Düğün gecesi çalınan sazların boğuk ve uzak sesi hâlâ kulaklarındaydı. O hengâmede yüzler, halayık ve uşakların ateş önündeki dansları silik bir halde, bir duman gibi beyninde canlanıyor, sonra silinip bir başka manzara canlanıyor, aralarında Horşid'i arıyordu. Yüzü gözünün önündeydi.

Sîmûye'nin şehvet duygularıyla kaynayan gövdesi ağır adımlarla, mağrur bir halde Dest-i Hızr'dan geçip Berm Dilek'e devam etti ve uzun gölgesi de onun peşinden gitti.

Gorest ve arkadaşları için Berm Dilek'e gelen üç hanım su kenarında ağaç altına yaygı sermiş, Kasım'ın getirdiği meze ve içkilerle sofrayı kurmuşlardı. Biraz da çakırkeyif olmuşlardı. Horşid bir ağaç kütüğüne oturmuş, bir başkası da yere uzanmış kendi kendine şiir mırıldanıyordu. Çalgıcılarla sohbeti koyulaş-

tıran üçüncüsü merakla sürekli kol saatine bakıyordu. Sonunda dayanamadı, Horşid'e dönüp "Bunlar gelmeyecek galiba. Oturup yemeğimizi yiyelim!" dedi.

Horşid: "Daha geç değil."

"Bu da bizim Frenkler işte! Sözünde durmayı Frenklerden öğren derler!"

"Gorest mutlaka gelir. Sözüne sadıktır."

"Mezar kazan şu aç Frenkler adam değil ha!"

Horşid: "Bak şimdi, bilmiyorsun demek geçen hafta Muhterem'in ısrarıyla yolda indiğimizi. Mezarcıları izlemeye gittik, emirlerinde otuz kırk işçi çalışıyordu. Frenk bebeğine benzeyen Gorest sırma gibi saçlarıyla güneşin alnında duruyordu. Bayıldım ona. Şimdi gelir nasıl olsa, yalan söylemediğimi anlarsın. Bizi görünce, dönüp yüzüme baktı. Biliyor musun, hizmetkârları Kasım aracılığıyla haber gönderdim ona. Dört defa buluştuk; bir kere bile randevusuna gelmezlik etmedi."

"Peki peki, onun güzelliğini dinlemeye gelmedik buraya. Bilmek istiyorum, ellerinde para var mı, yok mu?"

"Demedim mi sana? O kadar çok altın ve mücevher buldular ki anlatamam. Bir mezar açtılar; içi elmas ve mücevher doluydu. Yedi Hosrovî küpü* çıktı. Üstünde ejderha uyumuş. Yalan söylüyorum sanıyorsun değil mi? Kasım'a sor öyleyse."

"Gelmeyeceklerini bilsem de, birine söz vermiştim bir kere."

"Eee! Kimi getirmek istiyordun? Senin Cevad Aga, Gorest'in tırnağı bile olamaz."

"Sen de öldürdün bizi şu Gorest'le hani! Öbür ikisi nasıl peki?"

"Öbürleri de iyi; ben sadece birini gördüm."

Seccadeye uzanmış kendi kendine mırıldanan öbürü: "Maşallah, ne de meraklıymışsınız! İster gelsinler, ister gelmesinler! (Çalgıcılara dönerek) Rahim Han, bir güzel döktürmeye bak."

Kırmızı suratlı ve uysal biri olan kanuni Rahim Han sazın üstüne eğildi ve bir makam tutturup çalmaya başladı. Yanında oturan çiçek bozuğu, kısa boylu adam da darbukayı aldı ve aynı makamda bir Cehrem* teranesi söylemeye başladı:

* İçinde antik sikkeler bulunan kraliyet küpü. (Ç.N.)

Yukarılardan âlemi seyrederim, sevgilim.
İki yandan düşmana bakarım, sevgilim.
Bir gece daha tut bizi yanında sevgilim.
Yarın seni rahatsız etmeyiz sevgilim, mihribanım.
Kurbanım sana, sen bilmezsin ama.
Koşa koşa giderim filanın evine sevgilim,
Ney sesi gelir, bir genç nalesi gelir, sevgilim, azizim, dilberim.
Dudaklarının köşesini evim yap benim!.. *

Kadınlar gülüşüp kadehleri birbirinin sağlığına kaldırıyorlardı. Ama Horşid kadehi kaldırıp Gorest'in sağlığına içti.

Ansızın ağaçların arasından üstünde sırma işlemeli giysi bulunan birinin uzun karaltısı belirdi. Gözünü ışık almış gibi ağacın gölgesinde durdu ve yüzünü aşağı eğdi. Sonra boğuk bir ses geldi ondan: "Horşid, Horşid?"

Sesi Gorest'inkine benziyordu. Horşid kadehi alıp şarap koydu ve sese doğru koştu. Gorest'in şaka yapmak için ağaçların arkasına gizlendiğini sanıyordu. Ama karaltının yanına varınca, kemikli kuru bir elin kadehi ondan aldığını, öbür elin sımsıkı beline sarıldığını gördü. Horşid elini onun kolyesine uzattı. Korkunç heykel kadehi donuk bir hareketle içerken ölünün yüzünü gördü ve gözlerini kapayıp bastı çığlığı. Dudağını öyle bir ısırınıştı ki kanamaya başladı.

Sîmûye'nin ağzı seri ve beklenmedik bir hareketle Horşid'in boynuna yapıştı. Kanını içecekti sanki. Şarabın etkisi ve Horşid'in çığlığıyla, Sîmûye'ye şimdiye kadar hükmeden ağır sarhoşluk bir anda uçtu gitti. Gözünün önündeki perde kaldırılmış gibi gerçek halini fark etti. Aslında bu kadının yüzündeki hal onu ayılttı. Çünkü eski hayatındaki Horşid'in yüzüyle bu yüz tıpatıp birbirine benziyordu. Bu kadının korkudan kendisini teslim ettiğini görmüştü. Oysa eli onun kolyesine kelepçelenmişti. Eski hayatındaki Horşid'in ona karşı duyduğu ilgi de kolye içindi. Şimdiye kadar mevhum bir umutla yaşamıştı! Mevhum bir aşk umuduyla yıllarca mezarda Horşid'i beklemişti!..

* İran'ın Fars bölgesinde bir kasaba. Cehrom da denilir. (Ç.N.)

Birden Horşid'i bıraktı ve meçhul gücü ondan alınmış gibi olanca ağırlığıyla yere yığıldı.

Horşid ise korkunç bir kâbusun pençesinden kurtulmuş gibi tekrar çığlık attıktan sonra bayıldı.

Bu sırada Doktor Warner, Freeman ve Gorest, İnga'yla birlikte geldiler. Sîmûye'yi yerden kaldıracakları sırada bütün vücudunun tuzla buz olup bir avuç küle dönüştüğünü gördüler. Giysisinde büyükçe bir şarap lekesi vardı. Mücevherlerini, giysisini ve yatağanını alıp geri döndüler. Doktor Warner geceleyin dikkatle bunların üstüne numara koyarak kayda geçirdi.

Tecelli

Hava yavaş yavaş kararıyordu. Hasmik şapkasının siperliğini kaşlarına kadar indirmiş, hâki paltosunun yakasını katlamış, kısa ve hızlı adımlarla eve gidiyordu. O kadar düşünceliydi ki çevresini fark etmiyor, hatta buz gibi esen rüzgârı bile hissetmiyordu. Lambanın önünde ince kaşları, iri gözleri, ince dudakları, rengi uçuk suratına düşünceli ve dalgın bir hava veriyordu.

Suren'i sevmesi bir yana, görev duygusu ve verdiği sözde durma gayreti Hasmik'in daha da canını sıkıyordu. Bugün kocasının verdiği, salı akşamı onun erkek kardeşinin evine davetli oldukları haberi bütün planlarını altüst etti. Çünkü Suren'e verdiği randevudan vazgeçmek zorundaydı. Suren'i ekmeyi hiç istemez ve sözünde durmamaktan nefret ederdi ama başına hiç böyle bir şey gelmemişti. Randevu yerine gitmezse veya hiç olmazsa önceden Suren'e haber vermezse, bağışlanmaz bir hata işlemiş olmakla kalmaz, bunu kişiliğine edilmiş bir küfür olarak da algılardı. Bu yüzden sabahtan beri koşturuyor, harıl harıl Suren'i arıyordu. Ama işleri rast gitmedi. Üstelik bu konuyu herkese açamaz, birine yazdıramaz, haber gönderemezdi. Hatta Suren'in tanıştırdığı can dostu Siranuş'a bile bu konuyu açmaya yüzü varmazdı. Tesadüfen Suren'le karşılaşmış gibi yapmak, sonra özür dileyip durumu anlatmak istiyordu. Doğal olarak bu akşam Suren her zamanki uğrak yeri Kafe Konsert'e de gitmezdi! Çünkü kafenin kemancısı Vasiliç'ten keman dersi aldığı geceydi. Madem her yerden eli boş dönmüştü, ne yapıp edip Suren'i Vasiliç'in pansiyonu yanında bulmak istiyor-

du. Böylece meseleyi anlatarak hiç olmazsa hem yüzü kara çıkmayacak, hem de sözünde durduğunu kanıtlayacaktı. Bu dostluk Hasmik'in tekdüze hayatındaki yegâne garip ve hoş olaydı.

Anımsıyordu; birkaç yıl önce dostlarından birinin ısrarıyla kahve falı bakan bir falcıya gitmişti. Falcı ona zayıf, uzun boylu, yakışıklı bir gençle aşk hayatı yaşayacağını söylemişti. O gün Hasmik falcı kadının sözüne inanmamıştı. Görünüşte umursamaz davranmış ama için için sevinmişti. Belki de bu kadının kehaneti ilerde Suren'e aşkını ilan etmesine zorlamıştı onu. Çünkü bu olayı yazgısının bir cilvesi olarak değerlendiriyordu. Şimdi ne pahasına olursa olsun bu fırsatı kaçırmak niyetinde değildi. Dazlak kafalı, şiş göbekli, iki günde bir tıraş olan ve it gibi para peşinde koşturup rengârenk banknotları istifleyen kocası onun arzularını yerine getiremiyordu. Allah'tan kocası çok güvenirdi ona, ya da umursamazdı. Çünkü bir ev eşyasıymış gibi kadın almıştı. Düzenli ve huzurlu bir yaşam için, yemeğini pişirecek, yatağını yapacak bir sigortaydı adeta. Toplumda haklı görünmek üzere yaşlılık günleri ve yalnızlıktan kaçış için öngörülmüş bir evlilikti. Tek istediği, ev işleriyle ilgilenecek güvenilir birinin olmasıydı. Hasmik'in gidiş gelişlerine aldırmıyordu. Diyelim ki Hasmik'i sorguya çekecek oldu, o her zaman bir bahane uydurabilirdi. Ama kocasının erkek kardeşinin davetine gitmezlik edemezdi. Öte yandan Suren'e vefasızlık etmek ya da onu bu kadar kolay yitirmek istemiyordu. Suren'in dersinin bitmesine üç çeyrek vardı daha. Bu durumda Hasmik'in eve gidip makyajını tamamlayacak ve yakındaki Vasiliç'in pansiyonuna gidip Suren'in çıkışını bekleyecek kadar vakti vardı.

Hasmik böyle düşünceye dalmış plan yaparken bir otomobilin klaksonu düşüncelerini dağıttı. Kaldırıma çıktı; lahana kokusu gelen ve birkaç kişinin bilardo masasının başında bağıra çağıra oyun oynadığı basık meyhanenin kenarında Suren'in keman hocası Vasiliç'i fark etti birden. Fitil gibi sarhoş olmuş, saçları dağılmış, beti benzi atmış, omuzları düşmüştü. Keman kutusu koltuğunun altında meyhaneden çıktı. Hasmik kol saatine baktı; altıyı yirmi geçiyordu. "Ders saati geçtiği halde nasıl olur da hocası eve gitmez?" diye sordu kendine. Ama birden şaşkınlığının yersiz olduğunu anladı. Çünkü öğrencisi de onun duru-

munu biliyordu mutlaka. Vasiliç'i bir akşam yine bu halde gördüğünü anımsadı. Aynı meyhaneden çıkarken bulut gibi sarhoştu. Sokakta bekleyen hayat kadınlarından birinin yanına giderek bir şeyler söylemişti. Boya küpüne düşmüş gibi makyaj yapmış kadın da geri dönüp "Defol haydi! Utanmıyor musun? Allah belanı versin! Adam değilsin sen. Bir kere geldik ya, yetmez mi? Senin yerine köpeğe gideyim daha iyi!.." demiş ve çatallaşmış bir sesle gülmüştü. O zaman Vasiliç korkulu ve utangaç bir halde geri döndüğünde birkaç adım ötesinde Hasmik'i görmüştü. Göz ucuyla şöyle bir bakmış ve sanki suç işlemiş gibi adımlarını hızlandırarak karanlıkta gözden kaybolmuştu. Vasiliç her akşamki müşterisi Hasmik'i tanıyordu. Kafe Konsert'te çalınan her parçayı alkışlıyor ve nazik bir tebessümle teşekkür işareti olarak ona başını eğiyordu. Belki de bu yüzden utanmıştı.

O akşam Hasmik hayretler içinde kaldı. Kafede keman çalarken insanların duygularıyla oynayan, keman telleri üzerinde gezdirdiği sihirli yayıyla insanı halden hale sokan, dinleyenleri hiç bilinmedik sihirli dünyalarda gezdiren bu adam için sıradan insanların gereksinimleri nasıl söz konusu olabilirdi? Mümkün müydü bu? Çünkü Vasiliç ciddi tavrı ve kibirli gülümseyişiyle kemanı eline aldı mı Hasmik'in gözünde yarı tanrıya dönüşüyordu. Ama o akşamki olay Hasmik'in gözünde Vasiliç'in değerini düşürmedi; aksine Hasmik onun bedbahtlığını, avareliğini bir dereceye kadar anlamış oldu. Sıradan insanlar için geçerli olan bütün keyifler, başkalarına hayallerin ötesinde dünyalar yaratan biri için söz konusu olamazdı. Başkalarının keyiflerinin artıkları arasında kendisi için mevhum zevkler aramaya çalışan biriydi o. O geceden sonra bu avare insana karşı müphem bir acıma ve takdir duygusu uyanmıştı Hasmik'te. Kafede "Çardaş"ı tüm coşkusu ve heyecanıyla çalan bu adam sanki tüm bedbahtlıklarını, derbederliklerini acı bir inilti şeklinde kemanın tellerinde dile getiriyor ve bir anda dertlerini unutuyordu. Ama kemanın kutusunu kapatır kapatmaz bedbaht, biçare bir insan oluveriyor, yarı tanrılıktan mezellet ve kudretsizlik girdabına düşüyordu! Kemanı onun mutsuzluğunu hazırlıyor gibiydi. Yine de siyah keman kutusunu tüm düşüncelerinin ve duygularının tabutu gibi her meyhanede yanında taşıyordu.

Kökünden sökülüp koparılan bu avare insan için eve geç veya erken gitmenin ne anlamı olabilirdi? Yoluna çıkan her kadını evine davet eden birinden ne beklenebilirdi? Hasmik Vasiliç'in geniş ve kayıtsız adımlarına bakıyor ve aralarında birkaç metre uzaklık bırakmaya çalışıyordu. Bu arada Suren'i onun pansiyonunun önünde görmeyi umuyordu. Belki bir vesileyle konuyu anlatabilirdi. Vasiliç iki sokağı geride bıraktı, kıvrıldı, evinin önüne geldi. Suren'i yolda veya Vasiliç'in pansiyonunun önünde göremeyince Hasmik umutsuzluğa kapıldı. "Mutlaka ya koridordadır ya da hocasının bekleme odasında" diye düşündü. Üstelik Vasiliç'in odasının penceresinden ışık geliyordu.

Neden pencereden ışık geliyordu? Mutlaka biri vardı içerde; bu da Suren olsa gerekti. Bekledi biraz; keman sesi duyuldu. Hasmik pencereye yaklaştı; perdeden içeriyi görmeye çalıştı. Çabası boşunaydı. Kulak kabarttı; konuşma sesi de gelmiyordu. Kendi kendine şöyle bir kanıt getirdi: "Kemancının saat yedide kafede olması gerek. Öyleyse Suren de onunla birlikte çıkacak. İyisi mi eve gideyim, makyajımı tazeleyip geleyim."

Hasmik aceleyle eve gitti, doğru yatak odasına girdi. Lambayı yaktı; çiçek desenli ipek çorabını giydi; tırnaklarına oje sürdü; başına, göğsüne parfüm sıktı; yüzünü pudraladı ve dudağını boyadı. Aynaya baktı. Kullandığı helyotrop parfüm tatlı tatlı başını döndürdü. Paltosunun yakasını keyifle kıvırdı, şapkasını özenle giydi. Birkaç dakika profilden ve karşıdan kendini süzdü ve kendinden razı bir gülümseyişle dışarı çıktı. Fakat aklına bir şey gelmiş gibi geri döndü ve hizmetçiye, kocası geldiğinde "Hanımefendi okul arkadaşlarından birini görmeye gitti" demesini tembihledi.

Yediye on mu var? Hasmik telaşla çıktı dışarı. Vasiliç'in pansiyonunun bulunduğu sokağa geldiğinde, odanın ışığı hâlâ açıktı. Yaklaştığında keman seslerini duydu. Sokakta birkaç defa bir baştan bir başa yürüdü. Yoldan geçenlerden birinin tanıdık çıkmasından korkarak yüreği küt küt atıyor, ya bir ağacın arkasına saklanıyor ya da yakındaki dar ve karanlık sokağa giriyordu. O sırada karşısına bir tanıdık çıksa ne diyebilirdi? Kapı aralarından merakla bakıp pencereden kulak kabartan şu bozguncu, kinci ve ağzı bozuk kadınlar yok mu; insanı lekelemek için ales-

ta bekliyorlar! Şu dünyadaki soysuz insanlar başkalarının mutluluğunu bozup avare etmekten zevk alıyorlar!

Komşusu Şuşmik her akşam Vasiliç'e göz kırptığını söylememiş miydi arkasından? Vasiliç'in evinin önünde tur atarken bir görse, seyreyle gümbürtüyü o zaman! Ele güne rezil olurdu. Bu sırada kalp atışlarının hızlandığını hissetti.

Pansiyondan bir adam çıktı. Hasmik korkusuzca ve hızlı adımlarla yaklaştı ona ama yabancı biriydi. Bu sırada iyice meraklanmış ve sabrı tükenmeye başlamıştı. Kendisinde yepyeni bir duygu hissetti. Gelip geçenlerden korkup, beklemeye ve avare olmaya katlanırken bir bakıma zevk de alıyordu. Belki bu zevk Suren'i beklemekten kaynaklanıyordu. Okuduğu romanlardan birini anımsadı. Hareketli macera romanlarından biriydi. Bu sırada roman kahramanı olduğunu hissetti. Şimdiye kadar beklemenin, ıstırabın ve gizli aşkın tadına varmamıştı. Gençlik yıllarında aşk oyunları oynayacak fırsatı olmamıştı çünkü. Gözü kulağı açılır açılmaz bu adamla nişanlamışlardı. Ama kocasının aşkın, sevişmenin inceliklerine fazla aklı ermezdi. Şimdi kendisini o sihirli ve inanılmaz romanın oyuncusu ve kızı gibi hissediyordu.

Keman sesi arada bir kesilip tekrar başlıyordu. Zaman zaman nakarat bölümünü uzun uzadıya tekrarlıyorlar, Hasmik bu bölümü işittikçe sinirlenip çileden çıkıyordu. Bir notanın yüz defa tekrarlanması ne salakça bir iş! Ama bunu yapanın Suren olduğunu düşündüğü zaman heyecanı geçiyordu. Suren kemanı çenesine dayamış, uzun ve asabi parmaklarıyla yayı teller üzerinde mi gezdiriyordu acaba? Gözleri ışıldıyor muydu? Kemanı nasıl tutmuştu acaba? Öne mi eğilmişti yoksa heykel gibi dimdik mi duruyordu? Mahzun ve romantik parçalar çalmalı, bir nakaratı yüz kere tekrarlamamalıydı! O uzun ve asabi parmaklar onun vücudunu okşayacak mı acaba? Şehvetli kalın dudakları dudaklarında gezinecek mi? Hasmik'e yekpare mıknatıs gibi gelen o vücut onu kucağına alıp kulağına binlerce aşk sözcüğü fısıldayacak mı? Hasmik dudağını ısırdı ve sabırsızca başını salladı.

Yediyi on geçiyor! Neden dersi bitmedi hâlâ? Neden Vasiliç kafeye, işine gitmiyor? Belki de saati yok; ama imkânsız. Bu ka-

yıtsız adam kafeye gitmiş gitmemiş, ne önemi var ki? Belki de istifa etmişti. Çevresine bakındıktan sonra Vasiliç'in penceresine yaklaştı. Odada birini görür gibi oldu. Çok silik bir görüntüydü bu. Kulak kabarttı; hayır, konuşma sesi gelmiyordu. İçerdekinin çıkacağını düşünerek kenara çekildi. İhtiyatlı davranması boşunaydı. Çünkü yine kemanın sesi yükseldi. Bölük pörçük ve kulağının aşina olduğu düzensiz bir ses. Kemanı çalan Suren miydi yoksa hocası mı? Gelmemiş miydi acaba? Peki neden gelmemiş? Belki hastadır ya da bir şey olmuştur! Birini bulsa, gider, bir bahaneyle odaya bakar ve haber getirirdi. Neden kendisi yapamıyordu bu işi? Sokakta beklemekten iyi değil miydi yani?

Hasmik ihtiyatla pansiyonun kapısına yaklaştı. İçeriye baktı; uzun ve karanlık bir koridor görülüyordu. Vasiliç'in iyi kapanmamış oda kapısının aralığından, yukarıdan aşağıya dik bir çizgi şeklinde ışık vuruyordu. Gizlice kapıdan içeri bakabilseydi ya da hiç olmazsa emin olabilseydi! Bu sırada pansiyonun bahçesinden bir ayak sesi geldi. Tekrar kenara çekildi, çevresine bakındı; kimse görünmüyordu. Lambanın ışığında saatine baktı. Ne demek yani? Yediyi yirmi geçiyor! Ne uzun dakikalar! Saatin bu kadar yavaş ilerlediğini düşünmemişti hiç. Bu şüphe ve yürek üzüntüsüne bir on dakika, bir yarım saat daha dayanabilir miydi? Diyelim ki Suren hocasıyla birlikte dışarı çıktı. Belki birlikte gideceklerdi. Nasıl yanlarına yaklaşıp meseleyi açacaktı? Bu durumda bütün zahmetleri boşa gitmiş olacaktı.

Şerefini koruma duygusundan, toplumun çevresine çektiği tabulardan daha güçlü bir kuvvet Hasmik'i pansiyonun koridorunda sürükledi. Ağır adımlarla ve kendisinden ummadığı bir soğukkanlılıkla koridora girdi. Anahtar deliğinden bakmak istediyse de anahtar kapının üstündeydi. Kapı aralığından kulak kabarttı. Keman tam kapının arkasında çalınıyordu. Kemanı çalanın Suren olduğunda kuşkusu kalmadı. Çünkü elinin alışması için bir melodiyi tekrarlıyordu. Yoksa Vasiliç'in bu ustalığıyla nota tekrarlamaya ihtiyacı olur muydu? Tut ki kapıyı açtı ve Vasiliç'i gördü; yine de amacına ulaşmış olacaktı. Zamansız geldiğini söyleyerek özür diler ve Suren'le birlikte çıkardı. Sarhoş olan ve ağır, iradesiz hareket eden Vasiliç farketmezdi bile; hem de o gürültünün arasında!

Hasmik tüm kararlığıyla kapının kanadını biraz iteledi. Kapı yerinde eğreti duruyormuş gibi kendiliğinden yarıya kadar açıldı. Hasmik Vasiliç'i karşısında buldu. Uçuk benziyle gözlerini üstüne dikmişti. O kadar garip bir haldi ki Hasmik bu hareketinin sebebini bile unuttu. Yerinde donakaldı, korkudan dizleri titremeye başladı. Ne geri dönebilirdi, ne ileri gidebilirdi. Vasiliç keman çalmaya ara verdi; birkaç saniye göz göze geldiler. Çok özel bakışlardı bunlar. Çünkü Vasiliç'in kafedeki kaçamak bakışları ve Hasmik'in tesadüfi bulduğu bakışlar şimdi ayrı bir anlam kazanmıştı.

Vasiliç kemanı dikkatle yatağa koyduktan sonra saygıyla eğildi. Telaşlı ve acemice bir eğilişti bu. "Buyrun... Rica ederim, buyrun içeri!" dedi. Davet etmek için başka sözcük bulamamış gibi el hareketleriyle ve eğilerek davetini tekrarladı. Hasmik neden geldiğini kendine sormadan, gayri ihtiyari ağır adımlarla odaya girdi ve kapının yanındaki koltuğa oturdu. Etrafa bir göz attı; Suren yoktu. Vasiliç kapıyı kapadı.

Küçük ve soğuk bir odaydı. Desenli çarşafı uzun zamandır değişmemiş, altı üstüne gelmiş bir yatak; parçalanmaya yüz tutmuş iki koltuk; üstünde dağınık vaziyette, kâğıt, partisyon, elma kabuğu, reçine, pipo külü, bestekâr olması muhtemel bir adamın perişan saçlı resmi duran eski bir masa göze çarpıyordu. İslenmiş bir ispirto lambası ve rafta iki şişe vardı. Duvarda da bir kadının rengi uçmuş resmi görülüyordu. Yerde tozlu bir kilim vardı. Odadaki her şeyden ve çok giyilmekten parlamış siyah giysili sahibinden ölümcül fakirlik kokusu yükseliyor, tütün dumanı ve keskin votka kokusu buna karışıyordu. Hasmik'in gözü birden yatağa ilişti ve orada Suren'in kartvizitini gördü. Üstünde "Saygıdeğer hocam; zamanında geldim; yoktunuz. Bir dahaki sefer geleceğim" cümleleri yazılıydı.

Zar zor iki üç dakika sessizlik içinde geçti. Vasiliç aklına bir şey gelmiş gibi gidip büfeden küçük bir bardak aldı, Hasmik'in koltuk kenarındaki fincan tabağına koydu. Bir şişe de votka getirip bardağa doldurdu. Kendisi ise su bardağını votkayla doldurduktan sonra "Buyrun, için; hava soğuk" dedi. Bardağını Hasmik'inkiyle tokuşturduktan sonra sonuna kadar içti. Hasmik bardağı dudağına yaklaştırdığında votka kokusu genzini

yaktı. Biraz içtikten sonra mendiliyle dudağını sildi. Sıcak votka boğazını yaka yaka geçti.

Vasiliç yaklaştı ve titrek elleriyle Hasmik'in bardağını tekrar doldurmak istedi. Henüz bitirmediğini görünce kalan votkayı kendi bardağına boca etti. Masaya dayandı. Gözleri parlıyordu. Hayali bir varlıkla konuşuyormuş gibi kesik kesik konuştu: "Bağışlayın hanımefendi!.. Size sunacak bir şeyim yok... Beni düşünebileceğinizi bilmiyordum... Affedersiniz hanımefendi!.. (Eliyle alnını sildi) Nasıl olur? Her şeyi rüyada görmek mümkün... Birkaç yıl önce ben Sofya'dayken, şu kız (duvardaki resmi göstererek) hayır... hatırlamak istemiyorum... Profiliniz de benziyor... Kafede hep profilinize bakarım... Ne garip!.. Düşte gördüğümü hatırlıyorum, bu kız... ben keman çalarken odama girdi... Yaklaştı, yaklaştı. Ellerini tuttum; oturdu ve sadece düşte işitilebilecek şeyler söyledi... Bir dakika, sadece bir dakikaydı. (Hasmik sabırsızca kımıldandı. Vasiliç aceleyle) Belki de buradan geçiyordunuz, kemanımın sesini duydunuz... Hemen şimdi... izin verin keman çalayım... Sağlığınıza hanımefendi."

Bardağı kaldırıp başına dikti. Hasmik de ister istemez bardağı dudağına götürdü. Vasiliç ciddi bir tavır takındı, kemanını özenle aldı, çenesine yerleştirdi ve çalmaya başladı. Schubert'in *Serenad*'ıydı. Keman tellerinin titremesiyle Hasmik'in bütün tüyleri ürperdi. Saz uyuşmuş hislerine yeniden can vermişti adeta. Vasiliç yayı teller üzerinde gezdirirken bir eğrilip bir doğruluyor, sanki tüm varlığıyla saza can veriyordu. Diliyle söyleyemediklerini Hasmik'e sazıyla anlatmak istiyordu. Dağınık ve terden ıslanmış kırçıl saçları yüzüne dökülmüştü. Uzun burunlu profili, griye çalan uçuk benzi, morarmış göz altları, dalgın bakışları, aşağıya sarkmış ve boşuna toplamaya çalıştığı dudak kenarlarıyla korkunç bir görünümü vardı. Fakat yüzü birden değişti. Meçhul ve sihirli bir dünyada dolaşıyor, yaşamındaki sefillikten kaçıyordu sanki. Belki de bu dakikada gerçekten yaşıyordu. Çünkü eski sevgilisinin bir hemcinsi ya da gölgesi için, onu anlayan, sanatının celbettiği biri için çaldığını düşünüyordu. Belki de gördüğü düş yeniden uyanıklık âleminde yinelenmişti. Var gücüyle sanatını gösteriyordu. Hayatında şimdiye kadar en iyi icra ettiği parçaydı bu belki de. Ama Hasmik'e doğ-

ru dönüp de gözlerinde sazının ve duygularının etkisini gözlemlemek istediğinde yerinin boş olduğunu fark etti. Hasmik gitmiş ve kapıyı aralık bırakmıştı. Kemanı çenesinden uzaklaştırıp yaklaştı; votka bardağından biraz içilmiş olduğunu gördü. Fincan tabağındaki sigara izmaritinde Hasmik'in ruj lekesi kalmıştı. İzmaritten duman tütüyor ve havada dağılıyordu.

Vasiliç kemanı masaya fırlattı, elleriyle yüzünü gizleyip öksüre öksüre yatağa kapandı.

Karanlık Oda

Geceleyin Hunsar* yolunda bizim otomobile binen adam sürme rengi yağmurluğuna sıkıca sarılmış, uzun siperlikli şapkasını alnına kadar indirmişti. Dış dünyada olup bitenlerden ve insanlarla temastan kaçmak istiyor gibi bir hali vardı. Koltuğunda bir paket vardı ve eliyle onu kapatıyordu. Otomobilde hemen hemen yarım saat beraberdik. Bu süre içinde ne şoförün ne diğerlerinin konuşmalarına katıldı. Bu yüzden aşırı derecede ilgimi çekmişti. Farlar ya da dışardan vuran ışık arabanın içini aydınlattığında yüzüne kaçamak bir göz atıyordum. Kireç gibi bembeyaz bir yüzü, sivri, küçük bir burnu vardı. Kirpikleri yorgun düşmüştü sanki. Dudaklarının iki tarafındaki derin çizgiler onun iradeli ve kararlı biri olduğunu gösteriyordu. Başı taştan yontulmuş gibiydi. Arada bir dilini çıkarıp düşünceye dalıyordu.

Arabamız Hunsar'da Medenî garajının önünde durdu. Gece boyunca hiç durulmayacaktı ama şoför ve bütün yolcular aşağı indi. Garajın ve kahvehanenin duvarına, kapısına şöyle bir baktım; hiç de misafirperver gelmedi doğrusu. Sonra arabaya yaklaşıp emin olmak için "Bu gece burada mola vereceğiz galiba, öyle mi?" diye sordum.

"Evet; yol kötü. Bu gece kalır, yarın sabah erkenden hareket ederiz."

O sırada baktım, yağmurluğuna sarılmış olan adam bana doğru geliyor. Sakin ve kısık bir sesle "Burada uygun yer yok. Bir tanıdığınız ya da kalacak yeriniz yoksa, benim evime gelebilirsiniz" dedi.

* İran'da Isfahan-Gulpâyegân yolu üzerinde bir kasaba. (Ç.N.)

"Çok teşekkür ederim. Zahmet vermek istemem."

"Nezaket gösterisi yapmayı sevmem. Ben sizi ne tanırım, ne tanımak isterim, ne de minnet altında bırakırım. Kendi zevkime göre bir oda yaptığım için eski odam boş duruyor. Bence kahvehaneden daha rahat."

Onun çekinmeden, teklifsizce ve komplimansız tavrı etkiledi beni. Sıradan bir adamla karşı karşıya olmadığımı anladım. "Pekâlâ, geliyorum" dedim ve kuşkuya kapılmadan peşine düştüm. Cebinden bir el feneri çıkarıp yaktı. Ayaklarımızın önüne sütun şeklinde parlak ve çarpıcı bir ışık vurdu. Engebeli birkaç sokaktan, kerpiç duvarlar arasından geçtik. Ortalıkta çıt yoktu. İnsanın içine bir tür huzur ve uyuşukluk işliyordu... Su sesi duyuluyor ve ağaçların üstünden esen serin bir meltem yüzümüze çarpıyordu. Uzaktan iki üç evin lambaları ışıldıyordu. Bir süredir sessiz sessiz yürüyorduk. Tanımadığım bu insanı konuşturmak için "Burası güzel bir şehir olmalı!" dedim.

Önce sesimden irkilir gibi oldu. Bir süre bekledikten sonra "İran'da gördüğüm şehirler arasında Hunsar'ı beğendim. Tarlaları, meyve ağaçları, suyu çok diye değil. Hâlâ eski atmosferini koruduğu için. Bu sokaklar, ara sokaklar, şu kerpiç evler ve yüksek, durgun ağaçlar arasında eski havasını yitirmemiş, samimi misafirperverliğini kaybetmemiş. Burası sapa bir yer. Bu hali onu daha da romantik yapıyor. Gazete, otomobil, demiryolu bu yüzyılın belaları. Hele hele otomobil. Klaksonuyla, tozu toprağıyla, şoför muavininin haleti ruhiyesiyle en uzak köylere bile giriyor. Yeni yeni düşüncelerin, saçma sapan zevklerin, ahmakça taklitlerin girmediği yer yok."

Elindeki el fenerinin ışığını pencerelere çevirdi: "Bakın, işlemeli pencereler, müstakil evler. İnsan toprak kokusunu hissediyor, biçilmiş yonca kokusunu, yaşam pisliğinin kokusunu alıyor; ağustosböceklerinin, küçük kuşların sesleri, rahatsız edici basit insanlar, bunların tümü, kaybolmuş eski bir dünyayı hatırlatıyor ve insanı sonradan görmelerin laf kalabalığından uzaklaştırıyor."

Sonra birden beni davet ettiğini hatırlamış gibi sordu: "Akşam yemeği yediniz mi?"

"Evet, Gulpâyegân'da yedik."

Birkaç suyun kenarından geçtik ve nihayet dağ eteğinde bir bahçenin kapısını açtı, içeri girdik. Yeni yapılmış bir binanın önüne geldik. Küçükçe bir odaya girdik. Bir portatif yatak, bir masa ve iki koltuk vardı. Gaz lambasını yakıp öbür odaya geçti. Birkaç dakika sonra ten rengi çiçek desenli bir pijamayla döndü. Bir başka gaz lambası daha getirip yaktı. Sonra yanındaki paketi açtı. Konik kırmızı bir lamba şişesi çıkarıp lambanın üstüne koydu. Daha sonra, yapacağı işte kararsız kalmış gibi "Buyrun, benim odama geçelim" dedi.

Şişeli gaz lambasını aldı. Kemerli, silindir şeklinde yapılmış, kızıl kahveye çalan sarı boyalı duvarları olan ve yere kırmızı kilim atılmış dar ve karanlık bir koridordan geçtik. Başka bir kapıyı daha açtı, dışarıyla kapıdan başka bağlantısı olmayan oval bir odaya girdik. Ne köşesi vardı, ne geometrik çizgileri. Bütün duvarlar, tavan ve yer, mor kırmızı kadifeyle kaplıydı. İçerdeki ağır kokudan nefesim tıkandı. Elindeki lambayı masaya koyduktan sonra odanın ortasındaki yatağa oturdu. Masaya bir bardakla bir sürahi süt konmuştu. Şaşkınlıkla duvarlara, kapıya bakıyor, düşünüyordum. Mutlaka bir manyağın işkence odasına düşmüş olmalıydım. Cinayetlerinin açığa çıkmaması için her yer kan rengindeydi ve insanın imdadına yetişecek bir çıkış yolu da yoktu. Ansızın başıma bir sopa yemeyi, kapının kapanmasını ya da bu adamın bıçak ya da baltayla üstüme yürümesini bekliyordum. Fakat o her zamanki yumuşak tavrıyla sordu: "Odamı nasıl buluyorsunuz?"

"Odanız mı? Bağışlayın ama bir lastik torbanın içinde oturduğumu hissediyorum."

Sözüme hiç aldırış etmeden "Benim gıdam süttür. Siz de içer misiniz?" dedi.

"Teşekkür ederim; ben akşam yemeği yedim."

"Bir bardak süt fena gelmez."

Sürahiyle bardağı önüme koydu. Canım istemiyordu ama ister istemez bir bardak süt doldurup içtim. Sonra o, sütün kalanını bardağa boşalttı, yavaş yavaş içmeye ve dudaklarını yalamaya başladı. Dudakları parlıyordu. Gözkapakları üzgünmüş gibi düşmüş, bazı anıları arıyordu sanki. Delikanlının rengi uçuk yüzü, kısa ve düz burnu, etli dudakları kızıl aydınlıkta

ona şehvetli bir hava vermişti. Üstünde kabarık damarının görüldüğü yüksek bir alnı vardı. Kestane rengi saçları omuzlarına kadar inmişti. Kendi kendine konuşuyormuş gibi:

"Ben hiçbir zaman başkalarının zevkine ortak olmadım. Ya katı bir duygu, ya mutsuzluk duygusu engel oldu bana. Yaşam derdi, yaşam güçlüğü. Bütün sorunların içinde en önemlisi insanlarla uğraşmak. Kokuşmuş toplumun şerri, yiyecek giyecek belası, bunların hepsi, durmadan gerçek varlığımızın uyanmasına engel oluyorlar. Vaktiyle onların arasına karışmıştım; başkalarını taklit edeyim dedim. Baktım, soytarıya dönmüşüm. Adına zevk dedikleri her şeyi denedim; gördüm ki başkalarının zevki bana yaramıyor. Her yerde, her zaman yabancı olduğumu hissettim. Diğer insanlarla aramda en ufak bir ilgi dahi yoktu. Başkalarının yaşam tarzına ayak uyduramazdım. Kendi kendime derdim ki hep: Bir gün toplumdan kaçacağım; bir köyde, gözden ırak bir yerde kendi köşeme çekilip yaşayacağım. Ama inziva hayatını şöhret için istemiyordum. Kendimi birinin düşüncesine mahkûm etmek, birinin taklitçisi olmak değildi istediğim. Nihayet zevkime göre bir oda yapmaya karar verdim. Sadece kendimin bulunacağı, düşüncelerimin dağılmayacağı bir yer.

"Aslında ben tembel tabiatlıyım. Çalışıp çabalamak kof adamların işi. Kendi içlerindeki çukuru doldurmak için yoksul insanların malına mülküne sarkarlar. Benim atalarımın da içi boştu. Çok çalıştılar, çok zahmet çektiler, sonra düşünüp baktılar kendilerine ve zamanlarını tembellik içinde geçirdiler. Onların içindeki çukur dolmuştu. Sonra da bütün tembelliklerini bana miras bıraktılar. Atalarımla övünmüyorum. Üstelik bu memlekette başka yerlerde olduğu gibi tabakalaşma yok. Zenginlerin, ensesi kalınların iki üç kuşak ötesine gidersen hepsi ya hırsız çıkar, ya haydut, ya saray soytarısı, ya sarraf. Atalarımızın aslını faslını iyice karıştıracak olursak sonunda gorille şempanzeye kadar gideriz. Ama bildiğim şu ki, ben çalışmak için yaratılmamışım. Yenilikçi geçinen sonradan görmeler, kendi deyişleriyle sadece bu muhitte boy gösterebilirler. Kendi zevklerine, hırslarına, şehvetlerine göre bir toplum oluşturmuşlardır. Yaşamla ilgili en küçük görevde bile onların cebri ve körü kö-

rüne bağlılık kanunlarını bir kapsül gibi yutup kabullenmek gerekir. Adına çalışmak dedikleri bir nevi esarettir bu. Herkes yaşama hakkını onlardan dilenmek zorunda. Bu muhitte sadece bir avuç hırsız, utanmaz ahmak ve manyağın yaşama hakkı var. Hırsız, alçak ve yağcı olmayan için "Yaşamasına gerek yok!" derler. İçimdeki dertleri, altında belimin büküldüğü mevrus yükü onlar anlayamaz.

"Atalarımın yorgunluğu bana geçmişti ve geçmişin nostaljisini içimde hissediyordum ben. Kışın uyuyan canlılar gibi inime çekilmek, kendi karanlığıma dalmak ve kendi içimde olgunlaşmak istiyordum. Karanlık odada resmin belirmesi gibi insanın içinde gizli olan şeyler de hayat koşturmacası ve kavgası içinde, o aydınlıkta boğulup ölüyor. Sadece karanlıkta ve sessizlikte görünüyor insana. Bu karanlık benim içimdeydi, onu yok etmek için boşuna uğraştım. Üzüntüme gelince, neden bir süre boşu boşuna başkalarının peşine takıldım? Şimdi anladım ki benim en değerli yanım bu karanlık ve sessizlikmiş. Bu karanlık her canlının yaratılışında var. Yalnız inziva halinde, kendi içimize döndüğümüz zaman, dış dünyadan uzaklaştığımız zaman bize görünüyor. Ama insanlar hep bu karanlık ve inzivadan kaçmaya çalışıyor. Ölüm sesine kulaklarını tıkıyorlar, kendi kişiliklerini hayatın hayhuyu arasında yok ediyorlar! Mutasavvıflar ne demiş: 'Hakikat nuru bende tecelli ediyor.' Bense aksine, Ehrimen'in inişini bekliyorum. Şimdi olduğum gibi kendi içimde uyanık kalmak istiyorum. Düşünceleri aydınlatan parlak ve kof cümlelerden iğreniyorum. Hırsızların, kaçakçıların, para düşkünü ahmak yaratıkların arzularına göre düzenlenip yönetilen bu yaşamın kirli ihtiyaçları uğruna kişiliğimi yitirmek istemiyorum.

"Sadece bu odada, kendi içimde yaşayabiliyorum ve güçlerim heder olmuyor. Bu karanlık ve kızıl aydınlık benim için gerekli. Arkamda pencere bulunan bir odada oturamam. Düşüncelerim dağıldığı için aydınlıktan da hoşlanmıyorum. Güneşte her şey şımarıklaşıyor, sıradanlaşıyor. Korku ve karanlık güzelliğin kaynağıdır. Bir kedi gündüz aydınlığında sıradan bir varlıktır. Ama geceleyin karanlıkta gözleri ışıldar, tüyleri parlar, hareketleri gizemli bir hal alır. Gündüz keyifsiz olan ve üstüne

örümcek ağı örülen bir çiçeğin etrafında geceleyin sırlar dalgalanmaya başlar; kendine özgü bir anlam kazanır. Aydınlık bütün canlıları uyanık ve dikkatli tutar. Karanlıkta ve loş ortamda her yaşam, sıradan her şey gizemli bir havaya bürünür, kaybolan tüm korkular uyanır. Karanlıkta insan uyur, ama işitir. Şahsı uyanıktır ve gerçek hayat o zaman başlar. İnsan yaşamın adi ihtiyaçlarına karşı müstağni kalır, manevi âlemleri kateder, farkına varamadığı şeyleri hatırlar..."

Bu uzun konuşmadan sonra birden sustu. Bütün bunlardan maksadı kendisini aklamaktı sanki. Bu kişi acaba hayattan bezmiş, yorgun bir eşraf çocuğu muydu yoksa garip bir hastalığı mı vardı? Her halükârda, sıradan insanlar gibi düşünmüyordu. Ne cevap vereceğimi bilmiyordum. Yüzü kendine özgü bir hal almıştı. Dudağının kenarından geçen çizgi derinleşmiş ve kesinleşmiş, alnındaki damar iyice kabarmıştı. Konuşurken burun kanatları titriyor, soluk benzi kızıl ışıkta yüzüne yorgun ve üzgün bir hava veriyordu. Mumdan yapılmış bir baş gibiydi ve bu görüntüsü arabadaki haliyle çelişiyordu. Başını eğdiğinde dudaklarında gelip geçici bir tebessüm beliriyordu. Derken, daha önce gözlemlemediğim sert ve alaycı bir bakışla "Siz yolcusunuz ve yorgunsunuz. Hep kendimden bahsettim!" dedi.

"Kim, ne derse, dediği kendisine aittir. Herkes için geçerli olan tek gerçek, bu kişidir. Hepimiz farkında olmadan kendimizden söz ederiz. Hatta yabancı olduğumuz konularda kendi duygularımızı, gözlemlerimizi başkasının ağzından söyleriz. İşin en zor yanı, kişinin her şeyi olduğu gibi söyleyebilmesidir."

Kendi cevabımdan pişman oldum. Çünkü çok anlamsız, yersiz ve münasebetsizdi. Neyi kanıtlamak istediğim belli değildi. Ama o, sözümü umursamadan birkaç saniye acı acı baktı bana ve tekrar gözkapakları düştü. Beni fark etmiyor ve bir başka dünyada dolaşıyormuş gibi dudaklarını yalıyordu.

"Zevkime, isteklerime göre rahat bir yer hazırlamayı arzu ederdim hep. Başkalarının yaptığı yerler işime yaramıyordu. Kendi içimde, kendimde olmak istiyordum. Bunun için bütün mal varlığımı paraya çevirdim. Buraya geldim ve bu odayı istediğim gibi yaptım. Bütün kadife perdeleri ben getirdim. Bu odanın her ayrıntısıyla ben ilgilendim. Tek unuttuğum, gaz lamba-

sı için kırmızı abajurdu. Kendi ölçü ve çizimlerimle Tahran'da yaptırmıştım; onu da bugün getirdim. Yoksa ne odamdan çıkmak, ne biriyle konuşmak isterim. Hatta hangi durumda olursa olsun, yatarak veya oturarak içebilmek ve yemek hazırlamak zorunda kalmamak için besinimi de sütle sınırlandırdım. Fakat ahdettim kendi kendime. Günün birinde paralar suyunu çekince ve başkasına muhtaç duruma düşünce hayatıma son vereceğim. Bu gece, kendi odamda uyuyacağım ilk gece. Ben muradına kavuşmuş, mutlu bir insanım. Mutlu bir insan; tasavvur etmesi ne kadar zor! Hiç düşünmezdim; ama şimdi ben mutlu biriyim!"

Tekrar sessizlik oldu. Beni rahatsız eden sessizliği bozmuş olmak için "Sizin aradığınız hal, ceninin ana rahmindeki halidir. Koşuşturmadan, mücadele etmeden, kimseye yağ çekmeden, sıcak, yumuşak ve kızıl bir duvarın içinde iki büklüm vaziyette durur. Yavaş yavaş annesinin kanını emer, tüm ihtiyaçları kendiliğinden karşılanır. Bu, her insanın yaratılışında var olan, kaybolmuş bir cennet nostaljisidir. Orada insan kendinde, kendi içinde yaşar. Belki bir anlamda ihtiyari ölüm değil midir?" dedim.

Kendi kendine söylediği sözlere bir başkasının müdahale etmesini beklemiyormuş gibi bana baktı alaylı alaylı.

"Siz yolcusunuz ve yorgunsunuz. Buyrun, yatın!"

Lambayı alıp koridorun sonuna kadar eşlik etti. İlk girdiğimiz odayı gösterdi. Gece yarısını geçmişti. Açık havada derin bir nefes aldım. Hastalıklı bir mahzenden çıkmış gibiydim. Gökyüzünde yıldızlar parlıyordu. "Mecnun ve kuruntulu birine mi yoksa olağanüstü birine mi çattım acaba?" diye sordum kendime.

Ertesi gün saat onda kalktım. Ev sahibimle vedalaşmak için yabancı biriymiş ya da kutsal bir mabedin eşiğindeymişim gibi usul usul koridorun sonuna kadar gittim ve ihtiyatla kapıyı çaldım. Koridor karanlık ve sessizdi. Ayaklarımın ucuna basarak özel odaya girdim. Masadaki lamba yanıyordu. Baktım, ev sahibim üstünde çiçek desenli pijaması, elleriyle yüzünü kapamış, ayaklarını karnına toplamış duruyor. Ana rahmindeki çocuğun pozisyonunu almış ve o halde yatağa düşmüştü. Yanına yakla-

şıp omzunu sarstım. Kaskatı kesilmişti. Korku içinde odadan çıkıp garaja gittim. Arabayı kaçırmak istemiyordum çünkü. Acaba onun deyişiyle, paralar suyunu mu çekmişti? Yoksa methettiği bu yalnızlıktan korkmuş da son gece hiç olmazsa yanında birinin bulunmasını mı istemişti? Her şeye rağmen belki de bu kişi gerçekten mutlu biriydi, bu mutluluğu hep kendinde tutmak istemişti! Bu oda ise onun ideal odası olmuştu!

Sâdık Hidâyet: Necatigil'in dilimize kazandırdığı başyapıtı *Kör Baykuş*'ta, *Diri Gömülen* ve *Üç Damla Kan*'da Kafka gibi modernlerin izinde gerçeküstücü bir yazar; *Vejetaryenliğin Yararları*'nda vejetaryenliği, *Hayyam'ın Terâneleri*'nde Ömer Hayyam'ı ve rubailerini bütün boyutlarıyla inceleyen bir araştırmacı; *Hacı Aga*'da ise gerçekçi bir taşlama yazarı...

Öteki kitapları gibi Mehmet Kanar'ın çevirisiyle sunduğumuz *Aylak Köpek*, Sâdık Hidâyet'in yaşam ve toplum görüşünün İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği yıkımla çok olumsuz bir havaya büründüğü, inziva ve intiharın kaçış yolu olarak gösterildiği, mutluluğu bu dünyada bulmanın mümkün olmadığının ele alındığı yedi öyküden oluşuyor.

Sâdık Hidâyet, bu öykülerinde de, bütün yazdıklarında yaptığı gibi, bir bakıma kendini anlatıyor.

ISBN 978-975-363-287-8
9 789753 632874
6 TL